

Nr 27

Utlåtande i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i vattenlagen m. m., dels o c k i ämnet väckta motioner.

Genom en den 13 april 1956 dagtecknad proposition, nr 173, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av tredje lagutskottet, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll, föreslagit riksdagen att antaga följande förslag till

1) L a g

om ändring i vattenlagen

Härigenom förordnas, att 8 kap. 23, 32, 34, 37 och 38 §§, 10 kap. 43, 44, 68 och 74 §§, 11 kap. 36 och 59 §§ samt 13 kap. 8 och 11 §§ vattenlagen den 28 juni 1918 (nr 523)¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

8 KAP.

23 §.

Den, som avleder eller ämnar avleda kloakvatten till vattendrag, sjö eller annat vattenområde, vare skyldig att, i den mån det kan anses skäligt, vidtaga erforderliga åtgärder till motverkande av förorening.

Den, som avleder eller ämnar avleda kloakvatten till vattendrag, sjö eller annat vattenområde, vare skyldig att vidtaga de åtgärder till motverkande av förorening, som med hänsyn till beskaffenheten av vattenområdet och förhållandena i övrigt kunna anses påkallade ur allmän eller enskild synpunkt.

Kloakvatten som innehåller avloppsvatten från vattenklosett eller härrör från tätbebyggelse och som ej undergått behandling, varigenom avsättningsbar förorening frånskilts, ävensom pressaft från siloanläggning och urin från djurstall må ej avledas till vattendrag, sjö eller annat vattenområde, med mindre det uppenbarligen kan ske utan olägenhet.

¹ Senaste lydelse, se beträffande 8 kap. 23, 32, 34, 37 och 38 §§ samt 13 kap. 8 och 11 §§ SFS 1941:614 samt beträffande 10 kap. 43, 44, 68 och 74 §§ ävensom 11 kap. 36 och 59 §§ SFS 1948: 479.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

32 §.

Ej må — — — kunna fordras.
Kan avloppsvattnet — — — ej möter.

Ej må — — — kunna fordras.
Kan avloppsvattnet — — — ej möter.

Vassle samt galvaniskt bad eller från dylikt bad härrörande koncentrerat skölvatten må ej utsläppas i vattendrag, sjö eller annat vattenområde, med mindre det uppenbarligen kan ske utan olägenhet eller medgivande lämnats i den ordning som i andra stycket sägs.

34 §.

Kan utsläppandet av industriellt avloppsvatten i vattendrag, sjö eller annat vattenområde antagas medföra avsevärt men för fiske, må ägaren av den fabrik eller inrättning, varifrån avloppsvattnet härrör, förpliktas att till befrämjande av fisket inom landet erlägga en årlig avgift med minst *tjugufem* och högst *tretusen* kronor.

Avgift, som — — — mindre kostnad.

Huru avgift — — — förordnar Konungen.

Kan utsläppandet av industriellt avloppsvatten i vattendrag, sjö eller annat vattenområde antagas medföra avsevärt men för fiske, må ägaren av den fabrik eller inrättning, varifrån avloppsvattnet härrör, förpliktas att till befrämjande av fisket inom landet erlägga en årlig avgift med minst *femtio* och högst *tiotusen* kronor.

Avgift, som — — — mindre kostnad.

Huru avgift — — — förordnar Konungen.

37 §.

Konungen äger meddela förbud, för hela riket eller viss del av riket, mot att anlägga vissa fabriker eller andra industriella inrättningar, innan frågan om erforderliga åtgärder till motverkande av vattenförorening blivit prövad enligt denna lag, eller mot att, innan sådan prövning verkställt, utsläppa industriellt avloppsvatten i vattendrag, sjö eller annat vattenområde till större mängd, med annan sammansättning eller på annat sätt än förut.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

Konungen må ock, där det med hänsyn till landets djur- eller växtvärld eller eljest ur naturskyddssynpunkt finnes vara av särskild betydelse, med avseende å visst område meddela förbud mot all förorening genom industriellt avloppsvatten, såvitt det prövas kunna ske utan att innehavaren av fabrik eller inrättning, som anlagts innan förbudet meddelats, lider oskäligt intrång.

Konungen må, där det med hänsyn till landets djur- eller växtvärld eller eljest ur naturskyddssynpunkt finnes vara av särskild betydelse, med avseende å visst område meddela förbud mot all förorening genom industriellt avloppsvatten, såvitt det prövas kunna ske utan att innehavaren av fabrik eller inrättning, som anlagts innan förbudet meddelats, lider oskäligt intrång.

38 §.

Vill någon — — — företagets huvudsakliga.

Ansökan, som — — — 32 § sägs.

Synemännens utlåtande — — — företagets utförande.

Vill någon — — — företagets huvudsakliga.

Ansökan, som — — — 32 § sägs.

Synemännens utlåtande — — — företagets utförande.

Konungen äger meddela förbud mot att, innan frågan om åtgärder till motverkande av vattenförorening blivit prövad enligt denna lag, utföra avloppsledning för kloakvatten eller anlägga vissa slag av fabriker eller andra industriella inrättningar eller i vattendrag, sjö eller annat vattenområde utsläppa kloakvatten eller industriellt avloppsvatten av viss mängd, art eller sammansättning.

10 KAP.

43 §.

Är fråga — — — för fisket.

Kan yttrande — — — avgiva utlåtande.

Är fråga — — — för fisket.

Kan yttrande — — — avgiva utlåtande.

Kan företag, som i första stycket sägs, antagas leda till ökad vattenförorening, skall avskrift av ansökningshandlingarna jämte kungörelsen utan dröjsmål av förrättningsmannen översändas till statens vatteninspektion.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

44 §.

Beträffande företag, som avses i 32 § 4 mom., skall avskrift av ansökningshandlingarna jämte kungörelsen utan dröjsmål avsändas till *fiskeristyrelsen*.

Avskrift av kungörelsen skall tillika utan dröjsmål översändas till ortens hälsovårdsmyndighet och förste provinsialläkaren i länet samt, om företaget är av betydelse för byggnadsverksamheten eller ordnandet av avlopp inom orten, till *byggnadsnämnd*, där sådan finnes, och länsarkitekten. Förste provinsialläkaren och länsarkitekten hava att, om anledning därtill förekommer, hos Konungens befallningshavande göra anmälan om företaget för den åtgärd, som enligt 42 § sista stycket eller eljest må ankomma på Konungens befallningshavande.

Beträffande företag, som avses i 32 § 4 mom., skall avskrift av ansökningshandlingarna jämte kungörelsen utan dröjsmål avsändas till *statens vatteninspektion*.

Avskrift av kungörelsen skall tillika utan dröjsmål översändas till ortens hälsovårdsmyndighet, förste provinsialläkaren i länet och *distriktsingenjören för vatten och avlopp* samt, om företaget är av betydelse för byggnadsverksamheten eller ordnandet av avlopp inom orten, till *byggnadsnämnden* och länsarkitekten. Förste provinsialläkaren, *distriktsingenjören för vatten och avlopp* och länsarkitekten hava att, om anledning därtill förekommer, hos Konungens befallningshavande göra anmälan om företaget för den åtgärd, som enligt 42 § sista stycket eller eljest må ankomma på Konungens befallningshavande.

68 §.

Har i — — — angående företaget.

Har fiskeritjänsteman — — — av företaget.

I fråga om företag enligt 8 kap. skall ock avskrift av förslaget till utlåtande översändas till *fiskeristyrelsen*.

Har i — — — angående företaget.

Har fiskeritjänsteman — — — av företaget.

Har statens vatteninspektion avgivit yttrande angående företag, som avses i 43 § tredje stycket, eller är fråga om företag enligt 8 kap., skall ock avskrift av förslaget till utlåtande översändas till vatteninspektionen.

74 §.

Avskrift av — — — nämnda stäl-
len.

I andra — — — avskrift därav.

Har fiskeritjänsteman — — — av företaget.

Avskrift av — — — nämnda stäl-
len.

I andra — — — avskrift därav.

Har fiskeritjänsteman — — — av företaget.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

I fråga om företag enligt 8 kap. skall avskrift av utlåtandet eller meddelande jämte underrättelse, som i första stycket sägs, översändas till fiskeristyrelsen.

Har statens vatteninspektion avgivit yttrande till förrättningsmannen angående företag, som avses i 43 § tredje stycket, eller är fråga om företag enligt 8 kap., skall avskrift av utlåtandet eller meddelande jämte underrättelse, som i första stycket sägs, översändas till vatteninspektionen.

11 KAP.

36 §.

I mål — — — till vattenrättsdomaren.

Vad nu — — — röna inverkan.

Kan yttrande — — — 45 § sägs.

Är fråga om företag enligt 8 kap., skall vad i 10 kap. 44 § är stadgat äga motsvarande tillämpning. Avskrift av kungörelsen skall ock tillställas Konungens befallningshavande.

I mål — — — till vattenrättsdomaren.

Vad nu — — — röna inverkan.

Kan yttrande — — — 45 § sägs.

Är fråga om företag enligt 8 kap., skall vad i 10 kap. 44 § är stadgat äga motsvarande tillämpning. Avskrift av kungörelsen skall ock tillställas Konungens befallningshavande. *Beträffande annat företag, som kan antagas leda till ökad vattenförorening, skall ett exemplar av ansökningshandlingarna jämte kungörelsen utan dröjsmål översändas till statens vatteninspektion.*

59 §.

Av de — — — angivna ställen.

Är fråga om företag enligt 8 kap., skall avskrift av utslaget utan dröjsmål översändas till fiskeristyrelsen.

Av de — — — angivna ställen.

Är fråga om företag enligt 8 kap., skall avskrift av utslaget utan dröjsmål översändas till statens vatteninspektion.

13 KAP.

8 §.

Bygger någon — — — olagligen skett.

Där byggande — — — rätt kränkes.

Bygger någon — — — olagligen skett.

Där byggande — — — rätt kränkes.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

Vad ovan i första och andra styckena är stadgat skall äga motsvarande tillämpning, där någon utan föregående prövning vid vattentäkt tillgodogör grundvatten till myckenhet, som han icke utan medgivande i laga ordning är berättigad att tillgodogöra, eller någon nyttjar vattentäkt, vartill medgivande inhämtats, i strid mot därvid givna föreskrifter. Lag samma vare, där någon utsläpper industriellt avloppsvatten i vattendrag, sjö eller annat vattenområde i strid mot föreskrift, som meddelats av Konungen jämlikt 8 kap. 37 §, eller någon, sedan prövning enligt denna lag ägt rum angående villkoren för utsläppande av kloakvatten eller industriellt avloppsvatten, utsläpper avloppsvatten i strid mot föreskrift, som därvid meddelats.

I fråga — — — avsedda fall.

Vad ovan i första och andra styckena är stadgat skall äga motsvarande tillämpning, där någon utan föregående prövning vid vattentäkt tillgodogör grundvatten till myckenhet, som han icke utan medgivande i laga ordning är berättigad att tillgodogöra, eller något nyttjar vattentäkt, vartill medgivande inhämtats, i strid mot därvid givna föreskrifter. Lag samma vare, där någon utsläpper *kloakvatten eller* industriellt avloppsvatten i vattendrag, sjö eller annat vattenområde i strid mot föreskrift, som meddelats av Konungen jämlikt 8 kap. 37 § eller 38 § *fjärde stycket*, eller någon, sedan prövning enligt denna lag ägt rum angående villkoren för utsläppande av kloakvatten eller industriellt avloppsvatten, utsläpper avloppsvatten i strid mot föreskrift, som därvid meddelats.

I fråga — — — avsedda fall.

11 §.

Den, som — — — sex månader.

Till samma straff dömes den, som utsläpper industriellt avloppsvatten i vattendrag, sjö eller annat vattenområde i strid mot föreskrift, som av Konungen meddelats jämlikt 8 kap. 37 §.

Den, som — — — sex månader.

Till samma straff dömes den, som utsläpper *kloakvatten eller* industriellt avloppsvatten i vattendrag, sjö eller annat vattenområde i strid mot föreskrift, som av Konungen meddelats jämlikt 8 kap. 37 § eller 38 § *fjärde stycket*.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1957.

Har fråga om villkoren för avledande av kloakvatten eller industriellt avloppsvatten före ikraftträdandet blivit av vattendomstol eller synemän slutligen prövad, skall vid fullföljd av talan eller vid underställning äldre lag äga tillämpning.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

Ändå att avledande påbörjats före ikraftträdandet, skola 8 kap. 23 och 32 §§ i nya lydelsen gälla, därest frågan om åtgärder till motverkande av vattenförorening icke blivit prövad i ansöknings- eller underställningsmål före ikraftträdandet och ej heller därefter med tillämpning av äldre lag eller ock, då dylik prövning skett, förutsättningar föreligga för sådan omprövning, som avses i 40 § samma kapitel. Vattendomstolen eller synemännen må, då i fall, som nu sagts, fråga uppkommer om åtgärd till motverkande av vattenförorening, medgiva det anstånd med åtgärdens genomförande, som med hänsyn till omständigheterna är oundgängligen påkallat.

Lag den 20 juni 1941 om tillsyn över vattendrag, sjöar och andra vattenområden

Inledande bestämmelse.

1 §.

Över vattendrag, sjöar och andra vattenområden inom riket skall till motverkande av vattenförorening utövas tillsyn *efter vad nedan stadgas*.

Om tillsyn ur fiske- och naturskyddssynpunkt.

2 §.

Tillsyn ur fiske- och naturskyddssynpunkt skall utövas av fiskeristyrelsen.

2) L a g

om tillsyn över vattendrag, sjöar och andra vattenområden

Härigenom förordnas som följer.

1 §.

Över vattendrag, sjöar och andra vattenområden inom riket skall till motverkande av vattenförorening utövas tillsyn *av statens vatteninspektion. Konungen bestämmer vilken myndighet som skall vara statens vatteninspektion.*

Om tillsyn av hälsovårdsmyndigheter och fiskeritjänstemän gäller vad särskilt är stadgat.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

Om tillsyn av fiskeritjänstemän
gälle vad särskilt är stadgat.

3 §.

Finner *tillsynsmyndigheten*, att industriellt avloppsvatten eller kloakvatten genom förorening medför olägenhet av någon betydelse, äger den meddela råd och anvisningar angående lämplig åtgärd till motverkande därav.

4 §.

När omständigheterna därtill för-
anleda, äger *tillsynsmyndigheten* hos
länsstyrelsen göra framställning om
förbud mot utsläppande av avlopps-
vatten utan erforderlig *rening* eller
angående åtgärd till motverkande av
olägenhet genom utsläppande därav.

Med avseende å länsstyrelsens
prövning skall vad i hälsovårdsstad-
gan föreskrives äga motsvarande till-
lämpning.

5 §.

Finnes vattendomstols prövning er-
forderlig, äger *tillsynsmyndigheten*
hos vattendomstolen föra talan om
förbud eller åtgärd, varom i 4 § sägs,
efter vad i vattenlagen är stadgat.

Tillsynsmyndigheten må ock eljest
i ärende angående vattenförorening
föra talan hos vattendomstol även-
som vid syneförrättning enligt 10
kap. vattenlagen.

6 §.

Konungen äger meddela erforder-
liga föreskrifter om skyldighet att gö-
ra anmälan hos *tillsynsmyndigheten*
i ärenden som beröra dennas verk-
samhet.

2 §.

Finner *vatteninspektionen*, att in-
dustriellt avloppsvatten eller kloak-
vatten genom förorening medför olä-
genhet av någon betydelse, äger den
meddela råd och anvisningar angå-
ende lämplig åtgärd till motverkande
därav.

3 §.

När omständigheterna därtill för-
anleda, äger *vatteninspektionen* hos
länsstyrelsen göra framställning om
förbud mot utsläppande av avlopps-
vatten utan erforderlig *behandling*
eller angående åtgärd till motverkan-
de av olägenhet genom utsläppande
därav.

Med avseende å länsstyrelsens
prövning skall vad i hälsovårdsstad-
gan föreskrives äga motsvarande till-
lämpning.

4 §.

Finnes vattendomstols prövning er-
forderlig, äger *vatteninspektionen*
hos vattendomstolen föra talan om
förbud eller åtgärd, varom i 3 § sägs,
efter vad i vattenlagen är stadgat.

Vatteninspektionen må ock eljest
i ärende angående vattenförorening
föra talan hos vattendomstol även-
som vid syneförrättning enligt 10
kap. vattenlagen.

5 §.

Konungen äger meddela erforder-
liga föreskrifter om skyldighet att gö-
ra anmälan hos *vatteninspektionen* i
ärenden, som beröra dennas verk-
samhet.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

Om tillsyn ur hälsovårdssynpunkt.

7 §.

Tillsyn ur hälsovårdssynpunkt utövas av hälsovårdsmyndigheterna enligt vad därom särskilt stadgas.

I den mån så lämpligen kan ske skall ock fiskeristyrelsen utöva tillsyn ur hälsovårdssynpunkt. Om styrelsens befogenheter gälla vad i 3 och 4 §§ är stadgat.

8 §.

Länsstyrelsen äger uppdraga åt lämplig person att ur hälsovårdssynpunkt föra talan som i 5 § sägs.

Har ej särskild person förordnats, äger fiskeristyrelsen föra sådan talan.

Om särskilda tillsyningsmän.

9 §.

Finnes anledning till antagande, att genom utsläppande av avloppsvatten från *samhälle* eller från *fabrik*, sjukhus eller annan inrättning kan uppkomma avsevärd olägenhet, äger länsstyrelsen förordna särskild person att tillse, att sådan olägenhet förebygges. Förordnandet må av länsstyrelsen återkallas.

Närmare bestämmelser angående tillsyningsmannens åligganden meddelas av länsstyrelsen.

10 §.

Ersättning till tillsyningsman skall gäldas av *det samhälle eller innehavaren av den fabrik eller inrättning, varifrån avloppsvattnet utsläppes, enligt grunder som Konungen bestämmer.*

6 §.

Finnes anledning till antagande, att genom utsläppande av avloppsvatten från *tätbebyggelse* eller från *fabrik*, sjukhus eller annan inrättning kan uppkomma avsevärd olägenhet, äger länsstyrelsen *efter framställning av vatteninspektionen eller då fråga därom eljest uppkommer* förordna särskild person att tillse, att sådan olägenhet förebygges. Förordnandet må av länsstyrelsen återkallas.

Närmare bestämmelser angående tillsyningsmannens åligganden meddelas av länsstyrelsen.

Ersättning till tillsyningsman skall, *enligt grunder som Konungen bestämmer, gäldas av den som är ansvarig för att åtgärder till motverkande av vattenförorening företagas.*

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

Gemensamma bestämmelser.

11 §.

Fiskeristyrelsen äger, i den mån för utförande av dess uppdrag så erfordras, rätt att vinna tillträde till fabrik eller annan anläggning, *evad* den är i bruk eller ej, ävensom att företaga undersökningar inom område som hör till anläggningen eller å annan plats där undersökning kan vara erforderlig.

Vad nu sagts skall jämväl gälla fiskeritjänsteman eller annan som biträder *styrelsen* ävensom sådan särskild tillsyningsman som avses i 9 §.

12 §.

Innehavare av anläggning, från vilken avloppsvatten utsläppes i vattendrag, sjö eller annat vattenområde, är skyldig att på begäran lämna *fiskeristyrelsen* eller den som biträder denna eller särskild tillsyningsman erforderliga upplysningar angående anläggningen.

13 §.

Vad i denna lag är stadgat om avloppsvatten skall i tillämpliga delar gälla jämväl fast avfall eller annat som kan vålla vattenförorening.

14 §.

Det åligger polismyndighet att lämna den handräckning som erfordras för utövande av tillsyn enligt denna lag.

15 §.

Den som tagit befattning med tillsyn enligt denna lag må ej röja yr-

7 §.

Vatteninspektionen äger, i den mån för utförande av dess uppdrag så erfordras, rätt att vinna tillträde till fabrik eller annan anläggning, *vare sig* den är i bruk eller ej, ävensom att företaga undersökningar inom område, som hör till anläggningen, eller å annan plats, där undersökning kan vara erforderlig.

Vad nu sagts skall jämväl gälla fiskeritjänsteman eller annan, som biträder *vatteninspektionen*, ävensom sådan särskild tillsyningsman, som avses i 6 §.

8 §.

Innehavare av anläggning, från vilken avloppsvatten utsläppes i vattendrag, sjö eller annat vattenområde, är skyldig att på begäran lämna *vatteninspektionen* eller den, som biträder denna, eller särskild tillsyningsman erforderliga upplysningar angående anläggningen.

9 §.

Vad i denna lag är stadgat om avloppsvatten skall i tillämpliga delar gälla jämväl fast avfall eller annat, som kan vålla vattenförorening.

10 §.

Det åligger polismyndighet att lämna den handräckning, som erfordras för utövande av tillsyn enligt denna lag.

11 §.

Den som tagit befattning med tillsyn enligt denna lag må ej röja yr-

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

keshemlighet eller, där det ej kan anses påkallat av hans åligganden, yppa driftanordning eller affärsförhållande vid anläggning, i avseende å vilken han tagit sådan befattning. Gör han sig skyldig till dylik förseelse, straffes med dagsböter eller fängelse.

16 §.

Underlåter någon att fullgöra vad enligt 12 § åligger honom, straffes med dagsböter.

17 §.

Åtal för förseelse mot denna lag *anhängiggöres* vid allmän domstol.

Förseelse som i 15 § sägs må ej åtalas av allmän åklagare, där den ej av målsägande angives till åtal.

18 §.

Böter som ådömas enligt denna lag tillfalla kronan.

Denna lag träder i kraft d. 1 jan. 1942.

Genom denna lag upphäves förordningen d. 30 juni 1937 (nr 598) angående särskilda åtgärder till motverkande av skada å fiske genom vattenförorening.

Förbud som meddelats enligt 7 § nämnda förordning vare gällande intill dess annorlunda förordnas. Överträder någon efter lagens ikraftträdande sådant förbud, straffes med dagsböter. Äro omständigheterna försvårande, må till fängelse i högst sex månader dömas.

Med avseende å den som vid lagens ikraftträdande innehar förordnande

keshemlighet eller, där det ej kan anses påkallat av hans åligganden, yppa driftanordning eller affärsförhållande vid anläggning, i avseende å vilken han tagit sådan befattning. Gör han sig skyldig till dylik förseelse, straffes med dagsböter eller fängelse.

12 §.

Underlåter någon att fullgöra vad enligt 8 § åligger honom, straffes med dagsböter.

13 §.

Åtal för förseelse mot denna lag *väckes* vid allmän domstol.

Förseelse, som i 11 § sägs, må ej åtalas av allmän åklagare, där den ej av målsägande angives till åtal.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1957.

Genom denna lag upphäves lagen den 20 juni 1941 (nr 615) om tillsyn över vattendrag, sjöar och andra vattenområden.

Med avseende å den, som vid lagens ikraftträdande innehar förordnande att vara tillsyningsman jämlikt 9 § i den upphävda lagen, skall så anses, som hade han utsetts enligt 6 § i denna lag.

(Gällande lydelse)

att vara tillsyningsman jämlikt 5 § i förordningen skall så anses som om han utsetts enligt 9 § i denna lag.

Begår den, som tagit befattning med tillsyn enligt förordningen, efter lagens ikraftträdande förseelse som i 15 § sägs, skall vad i lagen är stadgat angående sådan förseelse äga motsvarande tillämpning.

I samband med propositionen har utskottet behandlat två i anledning av densamma väckta motioner, nämligen nr 601 i första kammaren av herr *Öhman m. fl.* samt nr 785 i andra kammaren av herr *Hagberg m. fl.*

I motionerna, som är likalydande, hemställes att orden »och som ej undergått behandling, varigenom avsättningsbar förorening frånskilts — — —», i 8 kap. 23 § i förslaget till lag om ändring i vattenlagen ersättes med lokutionen »och som ej undergått höggradig behandling — — —».

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för Kungl. Maj:ts förslag och för yrkandet i motionerna, får utskottet, i den mån redogörelse därför icke lämnas här nedan, hänvisa till propositionen och motionerna.

För att bilda sig en närmare uppfattning om vattenföroreningsfrågan har utskottet under tiden den 12—den 14 oktober 1956 under ledning av professorn i limnologi vid Lunds universitet, Sven Thunmark, företagit en studieresa i Kronobergs, Kristianstads och Malmöhus län, varvid studerats vattenföroreningar och reningsåtgärder av olika slag. Vidare har Thunmark vid utskottets sammanträde i Stockholm den 30 oktober 1956 närmare redogjort för vissa frågor rörande vattenförorening.

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås skärpning i vissa hänseenden av reglerna i 8 kap. vattenlagen om de förutsättningar under vilka avloppsvatten får utsläppas i vattendrag, sjö eller annat vattenområde. Sålunda upptager förslaget en mera rigorös avfattning än för närvarande av det allmänna stadgandet i 8 kap. 23 § angående reningsplikt beträffande kloakvatten, så att det klart framhäves att höga krav regelmässigt skall ställas på vattenvården. Vidare föreslås, att kloakvatten som regel ej skall få utsläppas utan slamavskiljning. Skärpta bestämmelser föreslås också beträffande villkoren för utsläppande av vissa särskilt svårrenade avfallsämnen, nämligen pressaft från siloanläggning, urin från djurstall, vassle och s. k. galvaniskt bad. Befogenheten för Kungl. Maj:t att meddela föreskrifter om förprovning av frågan om åtgärder till motverkande av vattenförorening skall enligt förslaget ut-

vidgas att gälla icke blott, såsom nu är fallet, industriellt avloppsvatten utan även kloakvatten.

De nya reglerna skall träda i kraft den 1 januari 1957. I fråga om tillämpningen å avledande som påbörjats före ikraftträdandet göres emellertid det förbehållet, att med vidtagande av erforderliga åtgärder till motverkande av vattenförorening skall få åtnjutas det anstånd, som med hänsyn till omständigheterna är oundgängligen påkallat.

Den föreslagna nya tillsynslagen överensstämmer i huvudsak med den hittills gällande lagen i ämnet. För tillsynsorganet — som för närvarande utgöres av fiskeristyrelsens tillsynsavdelning — föreslås benämningen statens vatteninspektion. Förslaget upptager bemyndigande för Kungl. Maj:t att bestämma vilken myndighet som skall utöva funktionen som statens vatteninspektion.

Inledning

Jämlikt bemyndigande av Kungl. Maj:t den 9 januari 1953 uppdrog statsrådet Hjalmar Nilson åt vattenrättsdomaren G. U. Schirén, direktören i Sveriges industriförbund T. C. Andersson, ledamoten av riksdagens första kammare sekreteraren T. S. Bengtsson, docenten G. Laurell, ledamöterna av riksdagens andra kammare chefredaktören G. S. Netzén och greve T. G. A. von Seth, distriktsingenjören O. Svensson, överinspektören i fiskeristyrelsen S. A. Vallin samt dåvarande ledamoten av riksdagens andra kammare direktören E. G. Åqvist att såsom sakkunniga verkställa utredning och avgiva förslag om åtgärder till motverkande av förorening av sjöar och vattendrag. Åt Schirén uppdrogs att i egenskap av ordförande leda utredningsarbetet. De sakkunniga, vilka antagit benämningen vattenvårdskommittén, har biträttats av hovrättsfiskalen B. G. K.-G. Cars och professorn vid Lunds universitet S. G. Thunmark såsom särskilt tillkallade experter.

Kommittén avgav den 1 december 1954 betänkande (SOU 1955:6) innefattande av motiv åtföljda förslag angående organisations- och lagstiftningsfrågor m. m. Kommittén har anmält, att den avser att sedermera framlägga betänkande angående möjligheten att anordna sammanslutningar för värden av särskilda vattendrag eller vattenområden (vattenvårdsförbund) samt angående skyddsbestämmelser för grundvattentillgångar.

Yttranden över de sakkunnigas nu föreliggande förslag har efter remiss inkommit från vattenöverdomstolen och samtliga vattendomstolar, kammarkollegiet, väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, byggnadsstyrelsen, 1951 års byggnadsutredning, bostadsstyrelsen, lantmäteristyrelsen, 1954 års fastighetsbildningskommitté, lantbruksstyrelsen, fiskeristyrelsen, medicinalstyrelsen, styrelsen för statens institut för folkhälsan, folkhälsoinstitutsutredningen, kommerskollegium, 1951 års oljeutredning, 1951 års strålskyddskommitté, fortifikationsförvaltningen, försvarets sjukvårdsstyrelse, statskontoret, statens lönenämnd, överståthållarämbetet och länsstyrelserna, Vetenskaps-

akademien, Ingeniörsvetenskapsakademien, Lantbruksakademien, föreståndaren för Uppsala universitets limnologiska institution, styrelsen för Svenska stadsförbundet, styrelsen för Svenska landskommunernas förbund, Svenska kommunal-tekniska föreningen, Sveriges industriförbund, Sveriges lantbruksförbund, Riksförbundet Landsbygdens folk, Sveriges fiskares riksförbund, Svenska fiskevårdsförbundet, Fiskefrämjandet, Föreningen för vattenhygien, Svenska naturskyddsföreningen, Svenska teknologföreningen, Distriktsingenjörers förening, Svenska väg- och vattenbyggares riksförbund, Svenska konsulterande ingenjörers förening och Sveriges lantmätareförening.

Lantmäteristyrelsen har överlämnat yttranden av överlantmätarna i Stockholms, Blekinge, Göteborgs och Bohus, Skaraborgs, Kopparbergs, Väster-norrlands och Västerbottens län. Överlantmätaren i Göteborgs och Bohus län har bifogat yttranden från distriktslantmätarna i Göteborgs norra, Uddevalla samt Orusts och Tjörns distrikt. Medicinalstyrelsen har vid sitt yttrande fogat yttranden från Förste provinsialläkarnas förening samt medlemmen av styrelsens vetenskapliga råd, professorn G. Fischer. Kommersskollegium har överlämnat yttranden från bergmästarna samt handelskamrarna i Malmö, Norrköping, Örebro, Gävle, Jönköping, Sundsvall, Karlstad, Luleå och Visby. Överståthållarämbetet har överlämnat yttrande från Stockholms stadskollegium, till vilket fogats yttranden av stadens hälsovårds- och gatunämnder. Länsstyrelserna har bifogat yttranden från förste provinsialläkare, distriktsingenjörer för vatten och avlopp, länsarkitekter, hälsovårdsnämnder och andra kommunala organ m. fl. Vetenskapsakademien har vid sitt yttrande fogat yttrande av akademiens naturskyddskommitté ävensom till akademien och kommittén avgivna yttranden av enskilda ledamöter. Vid Sveriges lantbruksförbunds yttrande har fogats yttrande från Svenska mejeriernas riksförening.

Denna fråga har därefter, såvitt den avser ändrad lagstiftning om vattenförening, varit föremål för övervägande inom justitiedepartementet.

Översikt av gällande bestämmelser till motverkande av vattenförening

Den huvudsakliga regleringen av frågor som har avseende å vattenförening har skett i 8 kap. vattenlagen. Detta kapitel i vattenlagen har erhållit helt ny lydelse genom lag den 20 juni 1941. Genom denna lagstiftning infördes i svensk rätt för första gången — bortsett från en år 1937 såsom provisorium genomförd lagstiftning — mera preciserade regler beträffande de förutsättningar under vilka avloppsvatten må utsläppas i vattendrag, sjö eller annat vattenområde.

Spillvatten och annan flytande orenlighet — avloppsvatten — indelas i 8 kap, vattenlagen alltefter ursprunget i två huvudgrupper. Spillvatten och orenlighet, som härrör från bostäder eller från verksamhet, vilken icke är att hänföra till industriell rörelse, benämnes *k l o a k v a t t e n*, medan spillvat-

ten och orenlighet, som härrör från industriell rörelse, benämnes *industriellt avloppsvatten* (1 §).

Beträffande åtgärder till motverkande av vattenförorening gäller i flera hänseenden olika bestämmelser för kloakvatten, å ena, samt industriellt avloppsvatten, å andra sidan. Den som avleder eller ämnar avleda kloakvatten till vattenområde är skyldig att, i den mån det kan anses skäligt, vidtaga erforderliga åtgärder till motverkande av förorening (23 §). Några detaljerade föreskrifter om vad som i varje fall skall iakttagas meddelas icke i lagen. I förarbetena till 1941 års lagstiftning har betonats, att man i fråga om kloakvatten får taga till utgångspunkt, att vederbörande över huvud taget icke skäligen kan förvägras att avleda kloakvatten till lämplig närliggande recipient; lagstiftningens uppgift är väsentligen endast att meddela bestämmelser som syftar till att motverka olägenheter genom avledandet. Vidare har i förarbetena uttalats, att det minimum, som under alla förhållanden bör fordras, är att alla grövre beståndsdelar i kloakvatten avskiljes.

I fråga om industriellt avloppsvatten har lagen icke på samma sätt som beträffande kloakvatten erkänt nödvändigheten av att avloppsvatten från ett visst företag skall få avledas till någon närliggande recipient. Industriellt avloppsvatten må sålunda icke avledas så, att genom förorening av recipienten ur allmän eller enskild synpunkt uppkommer olägenhet av någon betydelse, med mindre föroreningens förebyggande prövas kräva åtgärder, som ej skäligen kan fordras (32 § första stycket). Kan avloppsvattnet från fabrik eller annan industriell inrättning befaras genom förorening av recipienten medföra, att fiskerinäring av större betydelse lider väsentligt förfång eller att eljest allmänna intressen i avsevärd mån förnärmas, må medgivande till utsläppande av avloppsvattnet lämnas allenast såframt Kungl. Maj:t, efter hemställan av vattendomstolen, förklarar, att med hänsyn till fabriken eller inrättningens betydelse för näringslivet eller för orten eller eljest från allmän synpunkt hinder däremot ej möter (32 § andra stycket). Kungl. Maj:t äger meddela förbud mot att anlägga vissa fabriker eller andra industriella inrättningar, innan frågan om erforderliga åtgärder till motverkande av vattenförorening blivit prövad enligt vattenlagen, eller mot att, innan sådan prövning verkställts, utsläppa industriellt avloppsvatten till större mängd eller med annan sammansättning eller på annat sätt än förut (37 § första stycket).

Ansvaret för skada genom utsläppande av industriellt avloppsvatten och skyldigheten att vidtaga erforderliga reningsåtgärder åvilar principiellt den industriella anläggningens ägare. Avledes emellertid avloppsvattnet till samhälles allmänna ledningsnät, övertar samhället ansvaret och skyldigheten men äger å andra sidan föreskriva villkor för att det industriella avloppsvattnet skall få tillföras samhällets ledningsnät, såsom att det dessförinnan skall ha undergått den särskilda rening, som på grund av avloppsvattnets beskaffenhet skäligen kan anses erforderlig, eller att ägaren av anläggningen skall bestrida sådan merkostnad för samhällets reningsåtgärder, som må uppkomma på grund av det industriella avloppsvattnets beskaffenhet (36 §).

Ägaren av fabrik eller inrättning, varifran utsläppes industriellt avloppsvatten, kan förpliktas att, om utsläppandet kan antagas medföra avsevärt men för fiske, utgiva årlig avgift till främjande av fisket inom landet med minst 25 och högst 3 000 kronor (34 §).

Prövning av frågan om villkoren för utsläppande av avloppsvatten sker hos vattendomstolen. Målet kan i vissa fall behandlas vid syneförrättning, varvid emellertid syncnämndens utlåtande i regel skall underställas vattendomstolens prövning (38 §).

Har frågan om villkoren för utsläppande av avloppsvatten varit föremål för domstolens beslut, finns likväl ganska vidsträckta möjligheter till förnyad prövning (40 §). Föreskrift, som efter ansökan meddelats angående villkoren för utsläppande av kloakvatten eller industriellt avloppsvatten, kan, efter det tio år förflutit från det beslutet därom vann laga kraft eller när dessförinnan väsentligt ändrade förhållanden inträtt, av vattendomstolen ändras efter vad som befinnes skäligt. Vidare kan domstolen, om genom vattnets utsläppande vållas betydande olägenhet, som vid beslutets eller utlåtandets meddelande icke förutsetts, meddela sådana ändrade föreskrifter, som är ägnade att förebygga eller i största möjliga mån minska olägenheten för framtiden. Vattendomstols beslut eller synemäns utlåtande utgör icke hinder för länsstyrelsen att, när särskilda omständigheter föreligger, meddela de föreskrifter, som föranledes därav. Motivet för sistnämnda regel är, att det icke skall föreligga formellt hinder för länsstyrelsen såsom hälsovårdsmyndighet att ingripa exempelvis vid en epidemi, oaktat frågan om villkoren för utsläppandet blivit prövad av vattendomstol eller synemän.

Bestämmelser om tillsyn till motverkande av vattenförorening finnes i en samtidigt med 1941 års ändringar i vattenlagen antagen särskild *lag om tillsyn över vattendrag, sjöar och andra vattenområden*. Enligt denna lag skall tillsyn ur fiske- och naturskyddssynpunkt utövas av fiskeristyrelsen (2 §). I den mån så lämpligen kan ske skall vid sidan av hälsovårdsmyndigheterna fiskeristyrelsen även utöva tillsyn ur hälsovårdssynpunkt (7 §). Finner tillsynsmyndigheten att industriellt avloppsvatten eller kloakvatten genom förorening medför olägenhet av någon betydelse, äger den meddela råd och anvisningar angående lämplig åtgärd till motverkande härav (3 §). När omständigheterna därtill föranleder, äger tillsynsmyndigheten vidare hos länsstyrelsen göra framställning om förbud mot utsläppande av avloppsvatten utan erforderlig rening eller angående åtgärd till motverkande av olägenhet genom utsläppande därav (4 §). Finnes ur fiske- eller naturskyddssynpunkt vattendomstols prövning erforderlig, äger tillsynsmyndigheten hos vattendomstolen föra talan om förbud eller åtgärd som nyss sagts (5 §). Ur hälsovårdssynpunkt föres sådan talan av person, som länsstyrelsen förordnar. Har ej särskild person förordnats, äger fiskeristyrelsen föra talan jämväl ur hälsovårdssynpunkt (8 §). Lagen innehåller därjämte bestämmelser om förordnande av särskilda tillsynsmän med uppgift att utöva tillsyn över visst samhälle eller viss fabrik eller annan inrättning. Kungl. Maj:t äger meddela erforderliga föreskrifter om skyldighet att göra anmälan hos tillsynsmyndigheten i ärenden som berör dess verksamhet (6 §).

Med stöd av det förut berörda stadgandet i 8 kap. 37 § första stycket vattenlagen samt 6 § tillsynslagen har i *kungörelsen den 1 november 1946 om förprovning rörande åtgärder till motverkande av vattenförorening m. m.* stadgats, att vissa uppräknade slag av fabriker och inrättningar med ur föroreningssynpunkt särskilt farligt avloppsvatten icke må anläggas, innan föroreningsfrågan blivit prövad enligt vattenlagen och att vissa andra slag av fabriker och inrättningar med generellt sett något mindre farligt avloppsvatten må anläggas först efter det anmälan i god tid gjorts hos fiskeristyrelsen (1 och 2 §§). Motsvarande gäller vid ökning av avloppsvattnemängden eller ändring av avloppsvattnets sammansättning eller av sättet för dess utsläppande (3 §). Skyldighet att göra anmälan till fiskeristyrelsen föreligger även innan kloakvattenledning påbörjas, om ledningen är avsedd för mer än 100 hushåll, eller för kasern, hotell eller därmed jämförlig inrättning beräknad för mer än 300 personer (4 §). Utsläppande av avloppsvatten utan föregående provning enligt vattenlagen, där sådan provning enligt kungörelsen är obligatorisk, är belagt med ansvar i nämnda lag. Uraktlåtenhet att fullgöra anmälningsplikt är straffbelagd i kungörelsen.

Utöver de sålunda gällande föreskrifterna finns i *hälsovårdsstadgan den 19 juni 1919* bestämmelser som ger hälsovårdsmyndigheterna befogenhet att ingripa till skydd mot vattenförorening, som kan vålla olägenhet ur sanitär synpunkt. Vållas sådan olägenhet genom driften av fabrik eller näring, skall hälsovårdsnämnden tillhålla vederbörande att vidtaga tjänliga åtgärder för dess avhjälpande. Verkställes ej anbefalld åtgärd inom tid som nämnden föreskrivit, och är den anmärkta olägenheten svår, äger nämnden tills vidare förbjuda fabriken eller näringens drivande. Har enligt vattenlagen prövats under vilka villkor avloppsvatten må utsläppas, skall dock, enligt uttrycklig erinran, om verkan därav gälla vad i nämnda lag är stadgat (hälsovårdsstadgan 24 § 1 mom. och 50 § 1 mom.). Till vattenlagen hänvisas i hälsovårdsstadgan även i fråga om befogenhet för länsstyrelse att i dylikt fall meddela ändrade föreskrifter (55 § 2 mom. andra stycket; jfr 8 kap. 40 § vattenlagen).

Slutligen må erinras om att i *lagen den 3 juni 1955 om allmänna vatten- och avloppsanläggningar* finns vissa föreskrifter om tillgodoseende av sanitära intressen. Allmän vatten- och avloppsanläggning skall utföras med tillbörlig hänsyn till allmänna sanitära intressen och i övrigt på det sätt dess ändamål kräver (4 §). Då den upplåtes till begagnande skall den vara försedd med de anordningar, som erfordras för att den skall på ett tillfredsställande sätt tjäna sitt ändamål; lagen nämner därvid bl. a. reningsverk (7 §).

Nuvarande föroreningsförhållanden m. m.

För att få en överblick av det nuvarande läget i fråga om vattenföroreningens omfattning och olägenheterna därav har vattenvårdskommittén från länsstyrelserna inhämtat uppgifter till belysning av situationen. På

grundval av de inkomna redogörelserna har kommittén lämnat en allmän översikt över förhållandena i de olika länen, varom utskottet torde få hänvisa till s. 20—25 i propositionen.

Sammanfattningsvis har kommittén uttalat, att föreningen av vattendragen nått en mycket betydande omfattning i praktiskt taget alla bebyggda områden i landet. Flertalet vattendrag i de södra och mellersta delarna av landet utnyttjas som recipienter på ett sätt, som kommittén finner medföra uppenbara olägenheter. I de nordligaste länen är vattenföreningen visserligen mera koncentrerad till vissa orter, men den medför enligt kommittén även där olägenheter, eftersom föreningen av naturliga skäl lokaliseras till bebyggelsecentra. Den stigande föreningen av vattendragen förorsakas av såväl kommunala kloakvattenutsläpp som industriella avloppsutsläpp.

Den ökade utsläppningen av kloakvatten belyses i betänkandet av följande uppgifter från bostads- och byggnadsstatistiken:

Under åren 1941—45 byggdes närmare 175 000 lägenheter i hela landet. Med hänsyn till gällande bestämmelser för statsbidrag torde man kunna räkna med att praktiskt taget samtliga dessa bostäder var försedda med vatten och avlopp samt vattenklosett. Motsvarande uppgifter för senare år finnes icke, men enbart i de 53 städer, som den fortlöpande byggnadsstatistiken omfattar, färdigställdes åren 1946—53 över 210 000 lägenheter. Man kan för närvarande räkna med att bortåt 60 000 lägenheter, praktiskt taget alla försedda med vattenklosett, tillkommer årligen. Det bör i detta sammanhang erinras om att sådana bekvämligheter som vattenklosett för endast ett par årtionden sedan ej förekom på landsbygden och endast sällan i samhällen, men har successivt genom bostadsstandardens höjning blivit allt vanligare i hela landet. Under det att förening genom kommunala avlopp tidigare främst vållades av städer och stadsliknande samhällen, har man alltmera att räkna med förening från hela landets bebyggelse som en belastning på vattendragen.

Industriens betydelse ur föreningssynpunkt är enligt kommittén svårare att belysa. Anlages produktionens omfattning vara ett uttryck också för avloppsvattens belastning på vattendragen, har enligt kommitténs beräkningar föreningen från anläggningar som avses i den gällande förprövningskungörelsen visat en påtaglig genomsnittlig ökning. Åsättes föreningssgraden år 1938 indextalet 100, kommer föreningen från berörda fabriker och inrättningar år 1951 att ligga vid tal i huvudsak varierande mellan 120 och 220.

För att få en uppfattning om den utsträckning, i vilken åtgärder till motverkande av vattenförening redan vidtagits, planerats eller ytterligare erfordras, har kommittén inhämtat uppgifter från samtliga kommuner i riket. Av det insamlade materialet framgår, att vid redovisningstillfället i hela landet fanns endast 29 anläggningar för höggradig behandling av kommunalt avloppsvatten. Härvid är dessutom att märka, att åtskilliga av dessa anläggningar hade relativt ringa kapacitet och att de i flera fall endast kunde betjäna en mindre del av vederbörande kommuns bebyggelse. Endast följande nio städer hade anläggningar för höggradig behandling av allt av-

loppsvatten, nämligen Enköping, Nässjö, Nybro, Eslöv, Uddevalla, Borås, Skara, Skövde och Kumla. I Jönköping och Lund skedde höggradig behandling av en betydande del av avloppsvattnet. Bortåt ett hundratal nya anläggningar för höggradig behandling var projekterade och kan väntas komma till utförande inom en mer eller mindre nära framtid. Ytterligare mer än 500 anläggningar av detta slag ansågs emellertid enligt distriktsingenjörernas bedömande vara erforderliga.

Enklare anläggningar för enbart slamavskiljning fanns i 470 kommuner och var projekterade i något över 650 kommuner. För ytterligare mer än 800 kommuner redovisades emellertid behov föreliggande av anläggningar för slamavskiljning. I hela riket uppgick vid 1950 års utgång den till befintliga anläggningar för låggradig rening anslutna folkmängden till inemot 1,5 milj. Anläggningar för höggradig rening fanns vid samma tid för i runt tal 283 000 personer. Anläggningar hade samtidigt projekterats för respektive 0,8 och 1,9 milj. personer. Totalkostnaden för de projekterade anläggningarna har uppskattats till drygt en halv miljard kronor. Enligt gjorda uppskattningar erfordras ytterligare anläggningar för drygt 1 milj. personer i fråga om låggradig rening och för omkring 1,2 milj. personer såvitt avser höggradig rening. Kostnaden härför har beräknats till samma belopp som för de redan projekterade anläggningarna, alltså drygt en halv miljard kronor. Häri ingår dock även kostnaden för s. k. avskärande ledningar i många fall samt för andra till avloppsutbyggnaden hörande arbeten. Å andra sidan avser nu berörda investeringsbehov endast åtgärder från kommunernas sida. Därutöver erfordras anläggningar för behandling av industriellt avloppsvatten innan det inledes i kommunalt avloppsnät eller utsläppes direkt i recipient.

Huvuddragen av förslaget

BetänkanDET. Olägenheterna av den fortskridande vattenföroreningen har enligt kommitténs mening nu nått sådan omfattning, att snara och ingripande åtgärder från samhällets sida är ofrånkomliga. Särskild vikt har med hänsyn till behovet av att trygga dessa åtgärders planmässighet och effektivitet av kommittén lagts vid frågan om vattentillsynens framtida organisation och verksamhetsformer. Enligt kommitténs mening måste den i stort sett uteblivna effekten av 1941 års lagstiftning mera tillskrivas otillräckliga resurser för övervakning och tillsyn av lagbestämmelsernas efterlevnad än brister och ofullständigheter i dessa bestämmelser. För en tillfredsställande utövning av tillsynen förutsattes enligt kommittén, att tillsynsmyndigheten äger möjlighet att under beaktande av teknikens utveckling och av föreliggande ekonomiska faktorer bedöma frågor om erforderliga behandlingsåtgärder med hänsyn till förhållandena inom samtliga berörda områden, bl. a. hygien, naturskyddet, friluftslivet, fisket, jordbruket och industrien. På grund härav har kommittén

ansett det nödvändigt, att tillsynen utövas av ett centralt organ. Kommittén har föreslagit, att en helt fristående myndighet, benämnd statens vatteninspektion, skall inrättas för vattenvårdens centrala administration. Till vatteninspektionen skall enligt förslaget vid full utbyggnad överföras fiskeristyrelsens tillsynsavdelning samt väg- och vattenbyggnadsstyrelsens vatten- och avloppsbyrå jämte distriktsingenjörorganisationen för vatten och avlopp. Vattentillsynens lokala administration har i förslaget förutsatts i första hand ankomma på distriktsingenjörerna för vatten och avlopp, vilka härvid särskilt skulle ha att övervaka skötseln av behandlingsverk för kloakvatten. Genom anknytning av distriktsingenjörerna till vatteninspektionen har kommittén vidare velat skapa möjlighet att redan vid planeringen inom länsförvaltningen av vatten- och avloppsanläggningar förebygga, att menlig förorening uppkommer. Den lokala övervakningen har kommittén förutsatt skola såsom för närvarande ske även genom bl. a. förste provinsialläkarna och hälsovårdsnämnderna.

Med hänsyn till de med saneringens genomförande förenade mycket höga kostnaderna har kommittén utgått från att i rådande samhällsekonomiska läge den omfattning, i vilken saneringsåtgärderna kan komma till utförande, måste bli en fråga om avvägning mellan vattenvårdens intresset och andra allmänna intressen, vilka jämte vattenvårdens intresset kräver tillgodoseende inom en gemensam, begränsad investeringsvolym. Icke minst takten i saneringsarbetet måste enligt kommittén bli beroende av denna avvägning. Under förutsättning av lämplig behandling av avloppsvattnen bör vattendragen i regel kunna på en gång såväl fullgöra uppgiften att föra bort och i huvudsak oskadliggöra dessa som även tjäna andra nyttiga ändamål såsom vattenförsörjning, fiske och rekreation. En viktig principiell fråga är fördenskull vilken grad av behandling som bör krävas. Enligt kommittén torde det, i vart fall icke för närvarande, vara möjligt att ange några generella normer för avloppsvattnens beskaffenhet, vilket bl. a. från kommunalt håll angivits såsom önskvärt. I sakens natur ligger, att olika anspråk får ställas på vattendragens renhet, alltefter deras belägenhet och de olika hygieniska eller ekonomiska uppgifter, som lägges på dem. Vattenvårdens verkställande myndigheter bör i varje särskilt fall ställa kraven på vattnets renhet så högt, som med ett rimligt beaktande av berörda förhållanden är möjligt.

Såsom tidigare nämnts har kommittén i fråga om de praktiskt tillgängliga behandlingsmetoderna — i överensstämmelse med gängse tekniska distinktioner — skilt mellan låggradig och höggradig behandling. Den förra och enklare metoden innebär, att fasta beståndsdelar och avsättningsbart slam, fett och olja frånskiljes kloakvattnet genom s. k. slamavskiljning. Höggradig eller biologisk behandling sker vid större anläggningar på så sätt, att avloppsvattnet efter slamavskiljning får passera s. k. biologisk bädd eller behandlas i luftningsbassänger. Behandlingen innebär, att de organiska ämnena nedbrytes av mikroorganismer.

Om den låggradiga reningen — slamavskiljningen — har kommittén an-

fört, att den är otillräcklig ur medicinsk synpunkt. Genom sådan rening kan icke förhindras att smittämnen föres ut i vattendragen, i vart fall icke därest ej klorering äger rum. Vidare avlägsnas endast omkring en tredjedel av den syrgasförbrukande substansen. För att man skall kunna nöja sig med enbart slamavskiljning förutsättes därför, att recipienten har mycket god självreningsförmåga. Under den biologiska reningen däremot reduceras i stor omfattning även bakteriemängden i avloppsvattnet. Denna metod ger sålunda betydligt mera tillfredsställande resultat. Metoden ställer sig emellertid avsevärt dyrare än slamavskiljning i fråga om både anläggnings- och driftkostnader. Den biologiska reningen kan alltefter avloppsvattnets beskaffenhet kompletteras med andra metoder. Sådan komplettering är stundom erforderlig. Även efter biologisk rening innehåller nämligen normalt kommunalt avloppsvatten betydande mängder näringssalter, främst kväve och fosfat. Där recipienten är känslig för näringstillförsel, kan fördenskull också biologiskt behandlat kloakvatten medföra skador i form av rikare växtlighet i vattendraget och vid stränderna.

Ehuru kommittén funnit, att höga krav måste ställas på avloppsvattnets rening, har kommittén främst av ekonomiska skäl icke ansett det möjligt att generellt fordra höggradig rening. Kommitténs förslag till ändrade författningsbestämmelser beträffande vattenförorening innebär likväl i viktiga hänseenden skärpningar av nuvarande regler om villkoren för utsläppande av avloppsvatten. Viktigast i detta avseende är ett tillägg till det allmänna stadgandet i 8 kap. 23 § vattenlagen angående åtgärder till motverkande av förorening genom kloakvatten, innebärande i huvudsak att kloakvatten från samlad bebyggelse eller eljest från avlopp, vartill vattenklosett är ansluten, icke skall få utsläppas med mindre slamavskiljning skett. Det är enligt förslaget avsett, att bestämmelsen skall gälla även befintliga utsläpp, ehuru ikraftträdandet skall uppskjutas under en femårsperiod. Med bestämmelsen har kommittén avsett att i lagen fastställa en allmän minimistandard. En fullständigare behandling bör enligt kommittén eftersträvas och skall enligt förslaget liksom hittills kunna föreskrivas, där förhållandena därtill föranleder. Till understrykande härav har kommittén samtidigt föreslagit en mera rigorös utformning än för närvarande av det grundläggande allmänna stadgandet. En nyhet i förslaget utgör stadganden beträffande såväl kloakvatten som industriellt avloppsvatten om rätt för Kungl. Maj:t att meddela förbud mot utsläppande av avloppsvatten av viss art eller sammansättning, oavsett deras ursprung i det särskilda fallet.

Den förprövnings skyldighet, som för närvarande gäller, avser blott nyanläggningar. Kommittén har emellertid föreslagit upptagande i vattenlagen av bemyndigande för Kungl. Maj:t att i fråga om kloakvatten från samlad bebyggelse samt industriellt avloppsvatten föreskriva, att frågan under vilka villkor avloppsvattnet må avledas till vattenområde skall före viss tidpunkt påkallas i den ordning vattenlagen stadgar.

I ett utkast till förbudskungörelse har kommittén upptagit förbud mot

utsläppande av vissa ämnen av starkt förorenande beskaffenhet, nämligen pressaft från siloanläggning, urin från djurstall, vassle samt s. k. galvaniskt bad. Möjlighet skall dock föreligga för vattendomstol att medgiva undantag i särskilda fall. Enligt förslaget — som förutsatt beslut vid 1955 års riksdag — skall förbudet träda i kraft för vassle den 1 juli 1958 och för de övriga ämnena den 1 juli 1957. Utkastet innehåller vidare bestämmelser om skyldighet att beträffande redan pågående utsläpp av kloakvatten från samlad bebyggelse med mera än 3 000 invånare samt av industriellt avloppsvatten från vissa uppräknade slag av fabriker och andra inrättningar inom fem år efter bestämmelsernas ikraftträdande påkalla prövning av frågan om villkoren för fortsatt utsläppande. Kommittén har uttalat, att dylik prövning efter hand borde ske av alla föroreningskällor av någon betydelse. Det är alltså enligt förslaget avsett, att bestämmelserna i kungörelsen skall successivt givas en mera vidsträckt tillämpning.

I förslag till ny förprövningskungörelse, som är avsedd att gälla nya anläggningar, har kommittén utökat de kategorier av fabriker och andra industriella inrättningar beträffande vilka för närvarande förprövnings- och anmälningsskyldighet föreligger. För de fall, där obligatorisk förprövningskyldighet icke föreligger utan allenast skyldighet att göra anmälan till tillsynsmyndigheten, har i förslaget såsom en nyhet upptagits en föreskrift av innehåll att, om anmälaren icke vill efterkomma vad tillsynsmyndigheten i anledning av anmälan finner för gott föreskriva beträffande villkoren för utsläppande av avloppsvattnet, utsläppandet icke må ske förrän vattendomstolen meddelat tillstånd därtill.

Ett av kommittén framlagt förslag till ny tillsynslag bygger i huvudsak på och är till övervägande del likalydande med den nu gällande lagen.

I syfte att underlätta tillvaratagandet av vattenvårdsintresset vid byggnadsplanering har kommittén föreslagit vissa tillägg till fastighetsbildningslagstiftningen och byggnadsförfattningarna, berörande bl. a. förhållandet mellan de å resp. områden verk samma myndigheterna.

Det må i detta sammanhang anmärkas, att kommittén i skrivelse till statsrådet Hjalmar Nilson den 10 oktober 1953 fäst uppmärksamheten på vissa omständigheter, som enligt kommitténs mening är ägnade att motverka sanningen. Kommittén har därvid särskilt framhållit angelägenheten av att vid fortsatt byggnadsreglering anläggningar för behandling av avloppsvatten undantages därifrån eller att i vart fall största möjliga hänsyn tages till de föreliggande trängande behoven av dylika anläggningar. Vidare har kommittén föreslagit, att statsbidrag till vatten- och avloppsanläggningar ej skall beviljas, med mindre i företaget samtidigt ingår erforderlig behandlingsanläggning. Kommittén har jämväl ifrågasatt, om icke förbättrade lånemöjligheter bör beredas kommunerna såvitt avser investeringar i anläggningar för motverkande av vattenförorening.

Yttrandena. Vad i betänkandet anföres om utbredningen och omfattningen av vattenföreningen har allmänt vitsordats i yttrandena och ytterligare illustrerats med mer eller mindre utförliga redogörelser för olika lokala missförhållanden. Kommitténs och dess limnologiska expert professorn Thunmarks uttalanden om de olägenheter, som i olika hänseenden följer av vattenföreningen, har vunnit anslutning bl. a. från de med särskild sakkunskap på området utrustade remissinstanserna.

I likhet med kommittén har remissinstanserna över lag, merendels i mycket bestämda ordalag, understrukt nödvändigheten av att vattenvårdsintresset blir bättre tillgodosett än hittills. *Medicinalstyrelsen* har sålunda funnit den reaktion, som uppstått mot den fortskridande vattenföreningen i praktiskt taget hela landet — vid något tillfälle uttryckt med orden »den fortskridande latriniseringen av våra ytvatten» — böra mana statsmakterna att vidtaga snabba, kraftiga och rationella åtgärder. Liknande uttalanden föreligger från bl. a. *lantmäteristyrelsen*, *överståthållarämbetet*, *flera länsstyrelser*, *Riksförbundet Landsbygdens folk*, *Sveriges lantbruksförbund* och *Sveriges industriförbund*. *Svenska naturskyddsföreningen* har kraftigt betonat, att det är en grov misshushållning att utan förutseende skämma vattendragen så som skett. Om åtgärder icke planeras och vidtages i god tid, kan det bli omöjligt att senare återställa vattendragen i deras ursprungliga skick och i allt fall förenat med flerdubbla kostnader att nå ett nöjaktigt resultat. *Föreståndaren för Uppsala universitets limnologiska institution* har funnit kommitténs redogörelse giva ett påtagligt intryck av lägets allvar och vattenfrågans vitala betydelse för hela vårt land och folk.

Om orsakerna till de rådande missförhållandena har allmänt uttalats, att de icke i första hand hänför sig till bristande eller ofullständig lagstiftning utan fastmera till investeringsbegränsningar och byggnadsrestriktioner, vilka medfört hinder för uppförande av reningsanläggningar i erforderlig omfattning. Att otillräckliga personella och ekonomiska resurser för tillsynsverksamheten bidragit till att utvecklingen fått leda fram till nuvarande situation har också framhållits i yttrandena, ehuru dessa förhållanden i allmänhet icke tillmätts samma betydelse som nyssberörda faktorer. Som den huvudsakliga orsaken till att nuvarande lagbestämmelser på området icke lett till avsett resultat har dock av bl. a. *vattenöverdomstolen* och *kommerskollegium* angivits den icke tillräckligt effektiva tillsynen av bestämmelsernas efterlevnad. Av vissa remissinstanser har som bidragande orsak tillika angivits ett alltför ringa intresse för vattenvården från industriföretags och kommunala myndigheters sida, så bl. a. av *länsstyrelsen i Malmöhus län*, *hälsovårdsnämnden i Malmö* och *distriktsingenjören för vatten och avlopp i Västernorrlands och Jämtlands län*. I andra yttranden har däremot betygats, att svårigheter icke mött att vinna förståelse för behovet av effektiva åtgärder mot vattenförening. Enligt *länsstyrelsen i Jönköpings län* har kommittén ej tillräckligt beaktat den otvivelaktigt överallt positiva inställningen till vattenvårdsproblemen.

Beträffande möjligheterna att råda bot på missförhållandena kommer :

remissyttrandena — i nära överensstämmelse med uppfattningarna om orsakerna till det rådande läget — den uppfattningen till klart uttryck, att föga är att vinna genom skärpta lagbestämmelser, därest icke de hinder som vållas av kostnadshänsyn samt rådande investeringsbegränsningar och kreditrestriktioner kan övervinnas. Allmänt har emellertid uttalats förståelse för att det är nödvändigt att göra en avvägning i fråga om angelägenhetsgraden mellan vattenvårdsintresset och sådana andra allmänna intressen, som jämte detta kräver beaktande. Kostnads-, finansierings- och arbetsmarknadsfrågorna tillmättes av de flesta remissinstanserna en avgörande betydelse och behandlas i allmänhet ingående i yttrandena.

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen har i kostnadsfrågan anfört:

Enligt av kommittén redovisade uppskattningar ha projekterade nya eller kompletterande reningsanläggningar för 2,69 milj. invånare beräknats i anläggning kosta 540 milj. kronor eller i genomsnitt 200 kr./person. Därutöver erfordras ytterligare anläggningar för mer än 2 milj. invånare, av vilka anläggningar hälften bedömts böra utföras för höggradig och hälften för låggradig behandling. Ovannämnda liksom i det följande angivna kostnadsuppgifter avse reningsanläggningar enligt nuvarande praxis beträffande renings-effekten. Skall kravet på denna sättas högre än vad som hittills är fallet vid låg- och höggradiga anläggningar i allmänhet, bli kostnaderna sannolikt jämväl större.

Som jämförelse med ovan angivna, ur betänkandet hämtade kostnadsuppgifter må nämnas, att för Stockholms stad ytterligare erforderliga anordningar, sådant behovet bedömes för närvarande, enligt framlagd generalplan drager en anläggningskostnad, som utslagen på nuvarande invånareantal ligger vid ca 170 kr./person. Generalplanen för Göteborg, där i motsats till Stockholm reningsåtgärder hittills vidtagits endast för en ringa del av avloppsvattnet, upptar kostnader motsvarande ej mindre än 560 kr./person, vilka dock sjunka till drygt 350 kr./person vid beräknad framtida avsluten folkmängd. Exempel på kostnad av sistnämnda storlek finnes även i Stockholms närhet.

Kostnaden för avloppsrening varierar väsentligt beroende på *dels* graden av behandling, *dels* anläggningens storlek, *dels* ock den omfattning i vilken omläggning eller nyanläggning av ledningar erfordras för att leda allt avloppsvatten till den eller de platser, där behandlingen skall ske. Dessa tre faktorer kunna påverka kostnaden inom vida gränser. Ungefärligt kunna följande gränsvärden angivas, nämligen för slamavskiljning 50 å 350 kr./person och för biologisk rening 100 å 500 kr./person vid nuvarande metoder. Som mycket approximativa genomsnittsvärden kan anges 200 resp. 300 kr./person. Skall behandlingen drivas längre än vad som nu i allmänhet sker vid biologisk rening — t. ex. för att reducera halten av salter i det renade vattnet — medför detta ökade kostnader.

De anläggningskostnader som i städer och samhällen hittills nedlagts på att lösa såväl vatten- som avloppsfrågan — utan att tillräckliga avloppsreningsverk byggts annat än i undantagsfall — variera från några hundra kronor per person vid äldre anläggningar i städer till upp emot 2 000 kr. och i vissa fall ännu mera i mindre orter, som utfört anläggningar under senare år. Skulle kostnaden för förräntning, underhåll, drift och förnyelse av dessa anläggningar i sin helhet uttagas genom avgifter, kunna dessa bedömas variera från mindre än 100 upp till 400 (eller undantagsvis mera)

kr. per »normal»-hushåll eller -lägenhet och år. Antas hushållet bebo en lägenhet om ca 65 m² motsvarar således vatten- och avloppskostnaden ett årsbelopp från mindre än 1: 50 kr./m² upp till ca 6: — kr./m² lägenhetsyta.

Årskostnaderna för enbart avloppsreningsanläggningar kunna, beräknade på motsvarande sätt, sägas variera från i gynnsammaste fall ungefär 15 till upp emot 150 kr./hushåll och år. Under samma antaganden som förut motsvarar detta i runda tal från 25 öre upp till 2: 50 kr. per m² lägenhetsyta och år.

I anslutning till kostnads- och arbetsmarknadsfrågorna har i några yttranden upptagits frågan om målet för vattenvården och det därmed sammanhängande spörsmålet om normerna för reningen. Sålunda har styrelsen för *Svenska landskommunernas förbund* efterlyst ett mera bestämt mål för vattenvården än som kan utläsas av det föreliggande förslaget. Därmed har styrelsen dock icke velat ifrågasätta, att generella normer skulle tillskapas för hur avloppsvattnet borde vara beskaffat, innan det utsläppes i vattendrag. Styrelsen har betonat, att det här är fråga om avvägningssproblem, vilkas lösning väsentligen är beroende av ekonomiska överväganden, och att lagstiftningen på detta område måste tillbörligen beakta vattenvårdsfrågans ekonomiska sida. Styrelsen har i detta sammanhang erinrat om att enligt betänkandet en skälighetsprövning skall föregå vattendomstolens avgörande rörande reningsgraden men att inga som helst anvisningar för en sådan skälighetsprövning lämnats. Även *1951 års byggnadsutredning* har beklagat, att i betänkandet icke mera tydligt klargjorts, vilka intressen som den förbättrade vattenvården i särskilda fall skall fullfölja.

De allmänna synpunkter som sålunda framkommit avspeglar sig vid remissinstansernas ställningstagande till utformningen av en skärpt lagstiftning beträffande vattenförorening. Det av kommittén framlagda förslaget har över lag i princip hälsats med tillfredsställelse men kritik har framkommit särskilt mot förslaget om en bestämd tidrymd av fem år för genomförande av slamavskiljning.

Den diskussion som i remissyttrandena förts angående tillsynens organisation skall icke i detta sammanhang närmare beröras. Det må emellertid nämnas, att den av kommittén föreslagna lagstiftningen i några yttranden helt avstyrkts med hänsyn till frågan om tillsynen. *Länsstyrelsen i Kopparbergs län* har sålunda — framför allt med hänsyn till att kommittén enligt länsstyrelsens mening icke på ett tillfredsställande sätt löst frågan om vattenvårdsärendenas handläggning på det lokala och regionala planet — ansett förslaget icke utan grundlig omarbetning böra upptagas till lagstiftning. Vidare har *Vetenskapsakademien* avstyrkt förslaget på den grund att kommittén enligt akademiens uppfattning icke tillräckligt beaktat forskningens betydelse och vikten av att forskningen bleve behörigen företrädd vid vattentillsynen. I huvudsak samma mening har uttalats av *föreståndaren för Uppsala universitets limnologiska institution*.

Vidare må i detta sammanhang anmärkas, att i flera yttranden framhållits, att de nya uppgifter, som i den föreslagna lagstiftningen kommer att läggas på vattendomstolorna, nödvändiggör en betydande förstärkning av

deras kapacitet, om icke en allvarlig eftersläpning i handläggningen skall bli följd. *Vattenöverdomstolen* har i detta hänseende fäst uppmärksamheten också på att en ytterligare arbetsökning kan väntas inom det område, som tillhör nästa etapp av kommitténs arbete, nämligen skyddet av grundvattentillgångarna. *Västerbygdens vattendomstol* har påpekat, att särskilt tillämpningen av de föreslagna reglerna om prövningen inom en femårsperiod av redan befintliga avloppsutsläpp torde komma att medföra en oerhörd belastning för vattendomstolarna — åtminstone i den synliga delen av landet — under tiden till dess alla ansökningar enligt kungörelsen inkommit och blivit avgjorda. Detsamma har betonats av *länsstyrelsen i Kronobergs län*. *Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen* har funnit det kunna starkt ifrågasättas, om vattendomstolarna inom rimlig tid skall kunna avverka ens de till omkring 200 uppgående ansökningsmål, som i anledning av den föreslagna lagstiftningen komme att anhängiggöras av städer och tätorter.

Beträffande den närmare redogörelsen för innehållet i remissyttrandena må här hänvisas till propositionen s. 31—43.

Departementschefen. Föredragande departementschefen, statsrådet Zetterberg, har i samband med lagrådsremissen anfört bl. a. följande. »För att komma till rätta med vattenvårdsfrågan, som numera utan överdrift kan sägas ha utvecklats till ett av våra viktigaste samhällsproblem, skulle det givetvis vara värdefullt om ett till omfattningen och i fråga om takten för genomförandet klart bestämt saneringsprogram kunde utformas av statmakterna. Problemet är emellertid av sådan räckvidd och av så komplicerad beskaffenhet, att en dylik långsiktig planering bereder mycket stora svårigheter. Man får ha klart för sig, att genomförandet av en sanering innebär en kraftig belastning på samhällsekonomin. Enligt gjorda beräkningar kräver den sanering av våra vattendrag, som bör eftersträvas, investeringar som springer upp till miljardbelopp. Samtidigt föreligger krav på insatser inom många andra viktiga samhällsområden, där utvecklingen släpar efter. Frågan i vilken omfattning och takt vattenvården kan förbättras är sålunda i väsentlig mån en samhällsekonomisk avvägningsfråga, som icke kan på en gång få sin lösning på längre sikt. Uppenbart är under alla förhållanden, att de synnerligen omfattande investeringar, som erfordras för att åstadkomma de nödiga förbättringarna, måste fördelas över en jämförelsevis lång tid, om icke vattenvårdsåtgärdernas belastning på samhällsekonomin skall bli större än förhållandena medger. Detsamma gäller om de stora anspråk på arbetskraft som ett förverkligande av saneringen måste antagas medföra. En angelägenhetsgradering måste från tid till annan ske såväl av erforderliga vattenvårdsåtgärder i jämförelse med andra samhällsnyttiga kapital- och arbetskrävande företag som av olika vattenvårdsåtgärder inbördes. För påskyndande av saneringsarbetet har framförts krav på att reningsanläggningar generellt skall undantagas från byggnadsregleringen. Detta torde ej vara möjligt i rådande läge, men det är anledning att understryka vikten av att sådana anläggningar beredes ett så stort utrymme i investeringarna som över huvud är möjligt utan eftersättande av andra viktiga samhällsintressen.

Likaväl som det är vanskligt att uppställa ett klart utformat allmänt saneringsprogram är det svårt att fastställa generellt gällande, detaljerade normer för de villkor, som i särskilda fall bör gälla för utsläppande av avloppsvatten. Det är i vårt moderna samhälle ofrånkomligt, att sjöar och vattendrag i stor utsträckning användes såsom recipienter för avfall från bebyggelse och industrier, och med hänsyn till de i hög grad varierande förhållanden, under vilka detta sker, måste frågan vad som skall anses tillåtligt bedömas från fall till fall, varvid de olika intressen, som gör sig gällande, får beaktas och vägas mot varandra. Det är dock givet, att det allmänna riktmärket bör vara minsta möjliga förorening, och vissa normer torde så småningom utbildas i praxis.

Bland förutsättningarna för att vattenvården skall kunna förbättras ingår även som ett viktigt led rådgivning vid planeringen av reningsanläggningar m. m., kombinerad med viss kontroll från det allmännas sida. Som nyss nämndes tillskapades i samband med 1941 års lagstiftning en särskild organisation för att jämte hälsovårdsmyndigheterna utöva den erforderliga kontrollen. Jag skall här icke gå närmare in på spørsmålet om förstärkning av organisationen, vilket i annat sammanhang är föremål för prövning vid årets riksdag. I statsverkspropositionen (bilaga 11, nionde huvudtiteln, s. 327) har i syfte att bereda ökade möjligheter för en mera effektiv vattenvård föreslagits viss utbyggnad av fiskeristyrelsens tillsynsavdelning och inrättande av en rådgivande nämnd vid avdelningen. Det föreligger, som förut nämnts, ett förslag av vattenvårdskommittén om inrättande av en särskild myndighet, benämnd statens vatteninspektion, för vattenvårdens centrala administration, vilket förslag dock icke nu upptagits. Oavsett hur organisationen i framtiden kommer att utformas, synes det emellertid praktiskt att i lagstiftningen för det organ, som utövar tillsynen, använda beteckningen statens vatteninspektion, varvid förutsättes, att det får ankomma på Kungl. Maj:t att förordna vilken myndighet som skall fungera i detta avseende. Tills vidare kommer enligt det i statsverkspropositionen framlagda förslaget fiskeristyrelsens tillsynsavdelning att utöva funktionen såsom statens vatteninspektion.

Med en i erforderlig grad förstärkt tillsynsorganisation torde 1941 års lagstiftning till motverkande av vattenförorening alltjämt erbjuda ett ändamålsenligt legislativt underlag för en rationell vattenvård. Lagen ger i sin gällande utformning klart uttryck åt kravet på att vattendragen ej får allmänt förstöras genom utsläpp av avfall, men den lämnar samtidigt utrymme för beaktande av olika intressen och omständigheter, som enligt vad förut anförts ej kan lämnas ur räkningen. Det är således ej aktuellt att vidtaga någon genomgripande revision av lagstiftningen. Erfarenheterna under den tid som de gällande lagreglerna varit i tillämpning visar emellertid, att vissa jämkningar och tillägg är påkallade för att klarare inskräpa vikten av en god vattenvård. De förslag härom, som framlagts av kommittén, har i det stora hela vunnit gillande vid remissbehandlingen, och de synes ägnade att läggas till grund för lagstiftning.

Till en början torde, såsom kommittén föreslagit, det allmänna stadgandet i 8 kap. 23 § vattenlagen om reningsplikt beträffande kloakvatten böra formuleras något skarpare, så att det klart framhäves, att höga krav regelmässigt skall ställas på vattenvården. Därjämte bör införas uttryckligt stadgande till förhindrande av att kloakvatten från bebyggelse utsläppes utan föregående s. k. slamavskiljning, d. v. s. borttagande av avsättningsbar förorening. Härigenom erhålles en ändamålsenlig precisering av minimikravet på reningen, vilket således bortsett från sällsynta undantagsfall under alla omständigheter måste uppfyllas. Det bör starkt understrykas, att det är fråga om ett minimikrav. Med hänsyn till recipientens beskaffenhet och omständigheterna i övrigt kan längre gående åtgärder ofta, kanske regelmässigt, visa sig erforderliga för åstadkommande av fullt tillfredsställande förhållanden. Den allmänna regeln om reningsplikten innefattar uppenbarligen krav på att i dylika fall en kraftigare rening än slamavskiljning skall äga rum. Beaktas bör även, att en anläggning bör inrättas så, att den i möjligaste mån kan utnyttjas för den fullständigare rening som kan komma att krävas i framtiden.

Det grundläggande stadgandet i 8 kap. 32 § vattenlagen om villkoren för utsläppande av industriellt avloppsvatten torde i sin hittillsvarande utformning i allmänhet medgiva tillräckligt kraftigt ingripande mot förorening genom sådant avloppsvatten. Kommittén har ej heller föreslagit någon ändring i denna del.

I likhet med kommittén finner jag det erforderligt att, vid sidan av de allmänna stadgandena om villkoren för utsläppande av kloakvatten och industriellt avloppsvatten, skärpta föreskrifter meddelas beträffande särskilt farliga och svårrenade avloppsvatten. Utöver det nyssberörda stadgandet till förhindrande av att kloakvatten avledes utan slamavskiljning torde sålunda skärpta regler böra meddelas beträffande de till kloakvatten hänförliga ämnena pressaft från siloanläggning och urin från djurstall samt de industriella avfallsämnen vassle och s. k. galvaniskt bad.

De föreslagna nya lagreglerna angående villkoren för utsläppande av avloppsvatten bör utan särskilda reservationer bli tillämpliga på sådana kloaklednings- och andra avloppsföretag som påbörjas efter ikraftträdandet. För att det skall bli möjligt att inom rimlig tid få till stånd den nödvändiga saneringen av våra sjöar och vattendrag bör de emellertid gälla jämväl för redan befintliga anläggningar. Detta är ofrånkomligt ur allmän synpunkt, och några invändningar mot en sådan ordning med hänsyn till rättssäkerheten kan uppenbarligen icke framställas, då de nya reglerna icke kan anses innebära annat än en närmare precisering av grundsatser, som redan kommit till uttryck i den gällande lagstiftningen. Det står dock alldeles klart, att en tämligen långvarig övergångstid är påkallad för genomförande av saneringen. Kommittén har såvitt angår de skärpta kraven beträffande slamavskiljning och utsläppande av vissa ur föroreningssynpunkt särskilt farliga ämnen tänkt sig, att bestämda tidpunkter skulle fastställas. För genomförande av slamavskiljning skulle sålunda enligt förslaget gälla en övergångstid av fem

år och beträffande de farliga ämnena vissa kortare tider. Med hänsyn till de mångahanda faktorer, som inverkar på möjligheterna att genomföra saneringen, synes det emellertid vanskligt att i lagen fastslå bestämda tidpunkter. Utvecklingen i fråga om investeringsbegränsningar och byggnadsrestriktioner kan svårligen överblickas för någon längre tid framåt. Vad särskilt beträffar slamavskiljningen bör även, såsom påpekats vid remissbehandlingen, beaktas att längre gående åtgärder än slamavskiljning ej sällan torde komma att krävas. Risk kan föreligga att — om i lagen föreskrives en bestämd kortare tidsfrist, inom vilken slamavskiljning skall vara genomförd — för sådant ändamål måste utföras anläggning, vilken sedermera förklaras otillräcklig och fördens skull måste ersättas med anläggning för grundligare rening, något som kan föranleda merkostnader och andra olägenheter. Den lämpligaste lösningen synes vara, att de föreslagna nya reglerna angående villkoren för utsläppande av avloppsvatten göres tillämpliga på befintliga anläggningar med ett i en övergångsbestämmelse upptaget allmänt förbehåll att för vidtagande av erforderliga reningsåtgärder må åtnjutas det anstånd, som i det särskilda fallet finnes oundgängligen påkallat. Den närmare tillämpningen bör ankomma på vattendomstolen, som i den mån anläggningarna kommer under dess prövning har att i varje särskilt fall, med beaktande bl. a. av det allmänna investeringsläget, bestämma, vilka åtgärder som skall vidtagas och inom vilken tid de skall vara fullgjorda.

Den som utsläpper avloppsvatten har att i första hand själv bedöma vilka åtgärder som erfordras till förhindrande av förorening i strid mot tillämpliga lagstadganden. Eftersätter han sin skyldighet i detta hänseende och uppkommer härigenom skada eller olägenhet, kan han på talan av den som därav drabbats — enskild sakägare eller det allmänna — av vattendomstol förpliktas att vidtaga av domstolen bestämda åtgärder. I sådana fall då fara föreligger för betydande förorening, kan det emellertid finnas förenat med alltför stor risk att överlåta åt den enskilde att själv, vid äventyr blott av eventuellt efterföljande ingripande, avgöra vilka åtgärder som enligt lagen erfordras till motverkande av förorening. På denna tankegång vilar det i samband med 1941 års lagstiftning införda förprövningsförfarandet. Genom föreskrift i vissa särskilt angivna fall om obligatorisk domstolsprövning såsom villkor för att utsläppande över huvud skall få ske har i dessa fall en säkrare garanti vunnits för att reningsåtgärder vidtages i tillräcklig omfattning. Kommittéförslaget innebär att förprövningsskyldigheten skall väsentligt utvidgas. Av särskild betydelse i detta avseende är att enligt förslaget redan befintliga större föroreningskällor skall underkastas obligatorisk domstolsprövning. Det är givet att en dylik skärpning av förprövningsskyldigheten ger ökade möjligheter till förbättring av vattenvården. Det torde dock icke vara erforderligt att i detta sammanhang taga närmare ställning till kommitténs förslag i nu ifrågavarande avseenden. I likhet med vad som för närvarande gäller bör det få ankomma på Kungl. Maj:t att inom ramen för ett i lagen givet bemyndigande i administrativ ordning närmare bestämma förprövningsförfarandets omfattning.

Kommittén har utan att framlägga preciserad lagtext föreslagit vissa lagstiftningsåtgärder för tillgodoseende av vattenvårdsintresset vid fastighetsbildning och planläggning av bebyggelse. Såsom framgår av yttranden vid remissbehandlingen är det emellertid avsett, att frågan om samarbetet mellan fastighetsbildningsmyndigheterna och de myndigheter, som på andra områden — däribland vattenvårdens — har att bevaka allmänna angelägenheter, skall lösas i samband med den pågående revisionen av fastighetsbildningslagstiftningen, och frågan om tillvaratagandet av vattenvårdens intressen i samband med planläggningen av bebyggelse torde bli föremål för behandling vid en kommande reform av byggnadsförfattningarna. Jag anser mig därför icke i detta sammanhang böra upptaga nämnda frågor till behandling.

Den nu föreslagna lagstiftningen berör icke spørgmålet om vem som i det särskilda fallet skall gällda kostnaderna för erforderliga åtgärder till motverkande av vattenförorening. Såvitt angår de kommunala reningsverken vill jag erinra om att den år 1955 genomförda lagstiftningen om allmänna vatten- och avloppsanläggningar ger kommunerna större möjligheter än tidigare att uttaga avgifter för avloppsväsendet av de särskilda fastigheterna.

Enligt det nu anförda vill jag i huvudsaklig överensstämmelse med kommitténs förslag förorda vissa ändringar i vattenlagens regler till motverkande av vattenförorening. Vad beträffar den formella utformningen av förslaget torde det vara lämpligast att liksom i den gällande lagstiftningen konsekvent genomföra den ordningen, att man i själva lagen upptager sådana regler som hänför sig till villkoren för utsläppande av avloppsvatten. Detta föranleder en viss omarbetning av författningsmaterialet i jämförelse med kommitténs förslag. Förutom ändringarna i vattenlagen föreslås en ny tillsynslag, som är avsedd att ersätta 1941 års lag i ämnet men i sak nära överensstämmer med denna. Den nya lagstiftningen synes icke behöva föranleda några ändringar i 1919 års hälsovårdsstadga, men den bör beaktas vid överarbetningen av det föreliggande förslaget till ny hälsovårdsstadga (SOU 1953: 31).»

De särskilda lagförslagen

Förslaget till lag om ändring i vattenlagen

8 KAP.

23 §.

Betänkandet. Bestämmelsen i nuvarande 23 § om skyldighet att vidtaga reningsåtgärder beträffande kloakvatten har i kommitténs betänkande upptagits såsom första stycke i det nya stadgandet med vissa ändringar, närmast i förtydligande syfte. Uttrycket »att, i den mån det kan anses skäligt vidtaga erforderliga åtgärder till motverkande av förorening» har sålunda utbytt mot formuleringen »att vidtaga de åtgärder till motverkande av

vattenförorening som — — — skäligen kunna påfordras». Genom denna ändring vill kommittén framhäva skyldigheten att vidtaga åtgärder. En så fullständig behandling av kloakvattnet, som är tekniskt möjlig, synes enligt kommittén böra eftersträvas i alla fall, där det icke är uppenbart, att andra åtgärder är tillräckliga och där icke kostnaderna blir orimligt höga. Enligt kommitténs uppfattning kommer prövningen enligt stadgandet som regel att röra sig om frågan huruvida slamavskiljning skall vara till fyllest eller om jämväl höggradig rening skall krävas. Genom föreskrift om hänsynstagande vid prövningen även till beskaffenheten av det vattenområde, till vilket avloppsvattnet skall ledas, har kommittén velat uttrycka vad som redan i motiven till gällande lag framhållits om den betydelsefulla roll, som recipientens art spelar för valet av behandlingsåtgärder. Mängden och beskaffenheten av det kloakvatten, som skall utsläppas, ävensom arten av förekommande bebyggelse och de större eller mindre svårigheterna att anlägga reningsverk är väl även av vikt för frågans lösning. Dessa omständigheter är emellertid, enligt kommitténs uppfattning, av underordnad betydelse i jämförelse med recipientens karaktär. En liten mängd avloppsvatten av relativt ofarlig art kan exempelvis vålla stora olägenheter, om utsläppandet sker till ett stillastående vattenområde. I ett dylikt fall kan krav böra ställas på en längre gående behandling än vid utsläppande av en större mängd kloakvatten med tämligen svår föroreningsverkan i en recipient med hastig vattenomsättning.

Vid bedömandet av recipientens beskaffenhet bör, uttalar kommittén, hänsyn som regel icke tagas till förhållanden som har sin orsak i att ofullständigt behandlat avloppsvatten utsläppes i vattenområdet från annat håll, utan prövningen bör i princip ske med utgångspunkt i det aktuella företagens föroreningsverkningsförhållande till vattenområdet i dess naturliga skick. Är det uppenbart, att en viss kvarstående förorening alltid kommer att förefinnas från något eller några andra företag, bör dock hänsyn tagas härtill.

I den föreslagna bestämmelsens andra stycke har upptagits förbud mot utsläppande av helt obehandlat kloakvatten. Kommittén har i denna del föreslagit, att kloakvatten från samlad bebyggelse med mera än 200 invånare ej i något fall skall få utsläppas i vattendrag, sjö eller annat vattenområde, med mindre vattnet undergått sådan behandling, att avsettningsbar förorening frånskilts, s. k. slamavskiljning. Innehåller kloakvatten från samlad bebyggelse av mindre omfattning eller från enskild fastighet avloppsvatten från vattenklosett, skall enligt förslaget kloakvattnet ej få utsläppas utan föregående slamavskiljning, med mindre hälsovårdsnämnden efter hörande av distriktsingenjören för vatten och avlopp prövat detta kunna ske utan olägenhet.

Med den angivna definitionen av slamavskiljning kommer detta reningsförfarande att avse frånskiljande icke blott av sådana föroreningspartiklar, som sjunker till botten och bildar botten slam, utan även av s. k. yt slam innehållande fettämnen m. m. Med »samlad bebyggelse» avses enligt kommit-

tén bebyggelse bestående av ett flertal fastigheter eller bostadshus inom ett till ytvidden jämförelsevis begränsat område. »Samlad bebyggelse med mera än 200 invånare» skulle närmast anses motsvara byggnadslagens begrepp »tätbebyggelse», alltså sådan samlad bebyggelse som nödvändiggör särskilda anordningar för tillgodoseende av gemensamma behov. Det torde i framtiden bli alltmera sällsynt, att kloakvatten från sådan bebyggelse utsläppes annorledes än genom gemensam ledning. I den mån så likväl icke sker, bör slamavskiljning ändock vara obligatorisk för allt utsläpp av kloakvatten från bebyggelsen. Föreningensverkan är nämligen densamma.

Det föreslagna stadgandet torde, framhåller kommittén, medföra en avsevärd förbättring av nu rådande förhållanden både vid havsstränderna och i inlandet. Vad särskilt angår utsläpp i havet blir det i fortsättningen otillåtet bl. a. att utsläppa obehandlat kloakvatten även där det äger rum genom långt utdragna undervattensledning. Huru gynnsamma förhållandena i havet som recipient än kan synas vara, medför ofta även på detta sätt utsläppt avloppsvatten, att besvärande orenlighet med strömmen föres in mot stränderna eller, då avloppsvattnet utsläppes på stort djup, att olägenheter uppkommer för fisket eller skador vållas på fiskrederkap samt att en allmän otrevnad skapas. Att till undvikande av dylika olägenheter åtminstone slamavskiljning måste ske, då kloakvatten utsläppes i annan recipient än havet, är än mera uppenbart. Den föreslagna dispensmöjligheten är avsedd att komma till användning endast i klara undantagsfall, såsom då kloakvatten från enstaka boningshus eller mindre bebyggelse utsläppes i havet eller annat större vattenområde på betryggande avstånd från bebyggelseområden, badstränder eller andra platser, som borde hållas fria från förorening. Kravet på slamavskiljning bör även kunna eftersättas, då avloppsvatten från enstaka fastighet avledes till vattendrag, som över lång sträcka framrinner genom obebyggda trakter av sådan karaktär, att den förorening som kan uppstå är utan betydelse. Då det enligt kommitténs mening skulle innebära ett alltför omständligt förfarande att lägga dispensprövningen i händerna på den centrala tillsynsmyndigheten eller länsstyrelsen, finner kommittén — med beaktande av att hälsovårdsnämnd på landet även har att pröva huruvida vattenklosett må inrättas — det lämpligast, att hälsovårdsnämnd göres till dispensmyndighet.

I sitt förslag till förbudskungörelse har kommittén upptagit förbud mot utsläppande i vattendrag av två närmast till kloakvatten hänförliga avfallsvatten, nämligen pressaft från siloanläggning och urin från djurstall. Dessa medför enligt kommittén särskilt allvarliga skador i vattendragen och är av den art, att alldeles speciella svårigheter föreligger att före utsläppandet begränsa de skadliga verkningarna. Från förbudet skall enligt förslaget undantag kunna medgivas av vattendomstol, där så är möjligt utan att allmänna intressen eller enskild rätt förnärmas.

Yttrandena. Beträffande det föreslagna lagrummets första stycke har i vissa remissyttranden pekats på svårigheten att utan en mera preciserad beskrivning avgöra vilka reningsåtgärder som i det särskilda fallet krävs.

Beträffande andra stycket har det som huvudregel uppställda kravet på slamavskiljning regelmässigt vunnit anslutning hos remissinstanserna.

I några yttranden har diskuterats behovet av längre gående krav på reningen än förslaget innehåller. *Västerbygdens vattendomstol* ifrågasätter sålunda om icke stadgandet bör formuleras så, att skyldighet att anordna slamavskiljning föreligger, om icke längre gående åtgärder kan påfordras. *Länsstyrelsen i Stockholms län* har yttrat:

Länsstyrelsen är ense med kommittén om nödvändigheten av att regelmässigt förbud snarast stadgas mot utsläppande av obehandlat avloppsvatten från vattenklosetter. Då emellertid kommittén generellt blott anser sig kunna kräva låggradig rening, vill länsstyrelsen framhålla den synnerliga önskvärdheten av att i motiveringen till lagstiftningen uttryckligen framhållas, att man i det långa loppet måste räkna med en höggradig rening. Utvecklingen måste nämligen förr eller senare leda till att den höggradiga reningen blir regel. Den psykologiska effekten av en sådan deklaration skulle säkerligen vara av stor betydelse för den kommande utvecklingen. Detta framstår särskilt tydligt, om man betänker, att samtidigt som statsmakterna nu tar ställning till denna fråga en mångfald kommuner och företag i landet står inför det avgörande valet, om de skola planera sina blivande reningsverk för låggradig eller höggradig rening.

Sveriges konsulterande ingenjörers förening har hävdadt, att det riktigaste vore att generellt föreskriva höggradig rening. Också *försvarets sjukvårdsstyrelse* har räknat med att höggradig rening i regel borde bli erforderlig.

Länsstyrelsen i Jönköpings län har yttrat, att förbudet mot utsläppande av kloakvatten utan slamavskiljning skulle komma att träffa bebyggelseagglomerationer med sinsemellan högst varierande angelägenhetsgrad i fråga om rening av avloppsvattnet. Bortsett från recipientens betydelse i detta avseende skiftar såväl mängden som beskaffenheten av avloppsvatten från olika små och även stora tätorter avsevärt, främst beroende på bebyggelsens ålder och därmed sammanhängande olika omfattning av sanitära bekvämligheter. Det föreslagna generella förbudet skulle därför säkerligen komma att förtrycka en mera allsidig angelägenhetsgradering. I den mån ett förbud skulle komma till användning bör det inordnas som ett led i arbetet för en successivt fortgående förbättring och ej konstrueras så att arbeten av relativt ringa betydelse onödigtvis tävlar med synnerligen angelägna företag. Om ett förbud införes, bör det därför göras fakultativt och dess tillämpning bli beroende av särskilda beslut.

Den i lagrummet givna definitionen på slamavskiljning finner *länsstyrelsen i Uppsala län* icke vara tillräcklig för den praktiska tillämpningen, i synnerhet icke för hälsovårdsnämndernas kontroll av att slamavskiljningen blir effektiv. Bestämmelsen synes därför länsstyrelsen böra kompletteras — genom anvisningar, cirkulär eller på annat sätt — med upplysningar om vilka åtgärder som bör vidtagas för uppnående av den avsedda effekten.

Svenska naturskyddsföreningen finner andra stycket innehålla en alltför långtgående detaljreglering för att lämpligen böra förekomma i vattenlagen.

Föreningen framhåller, att behov av ändring lätt kan uppkomma och att sådan bör kunna ske med mindre omgång än en lagändring förutsätter. Dessutom kan det, enligt föreningen, måhända vara lämpligt att ha olika föreskrifter för olika delar av landet. Föreningen vill därför förorda, att bestämmelser av nu ifrågavarande natur intages i en kungörelse och att såsom andra stycke i 23 § upptages allenast ett stadgande, som bemyndigar Kungl. Maj:t att giva föreskrifter om vissa minimikrav, som under alla omständigheter bör uppfyllas. Förslag till bestämmelser av dylik natur finner föreningen lämpligen kunna underställas riksdagen för yttrande.

Det av kommittén — i förslag till förbudskungörelse — upptagna förbudet mot utsläppande av pressaft från siloanläggning och urin från djurstall har i regel icke mött några invändningar i yttrandena. Förslaget har uttryckligen tillstyrkts av *förste provinsialläkaren i Kronobergs län, distriktsingenjören för vatten och avlopp i Älvsborgs län* och förutnämnda *reservanter i fiskeristyrelsen*. Förste provinsialläkaren förklarar, att erfarenheterna från länet visat, att denna bestämmelse ej är överflödig. Distriktsingenjören framhåller, att t. o. m. mycket små mängder av ifrågavarande avloppsvatten har en förödande inverkan på vattendragen. Visserligen kan förbudet bli betungande för jordbruket; beträffande siloanläggningar är det emellertid möjligt att med enkla medel tillvarata och använda pressaften till nytta för jordbruket i stället för att leda ut den i vattendrag. Reservanterna i fiskeristyrelsen förklarar, att förbudet helt överensstämmer med de synpunkter styrelsens tillsynsavdelning tidigare hävdad.

Sveriges lantbruksförbund har i princip icke något att erinra mot förbudet, eftersom erfarenheten visat, att de ifrågavarande föreningarna medför betydande olägenheter vid stora utsläpp. Förbundet anser det emellertid nödvändigt, att en närmare precisering sker av bestämmelsens innebörd. En sådan precisering hoppas förbundet skola leda till att mindre mängder av spillkaraktär undantages från förbudet.

Lantbruksstyrelsen erinrar om att i jordbruket för närvarande torde finnas ett avsevärt antal siloanläggningar samt att det övervägande flertalet av landets jordbruk torde sakna urinbrunn. I landet fanns vid 1951 års jordbruksräkningar 282 140 brukningsenheter med en åkerareal av minst 2 ha samt 96 000 mindre brukningsenheter. Å de förra fanns den 15 september 1951 inalles 12 921 tornsilo och 19 498 gropsilo. Å de mindre brukningsenheterna fanns blott 143 siloanläggningar. I allmänhet torde tornsilo vara försedda med avledning eller dränering för avledning av pressvattnet, varjämte sådana anordningar torde förekomma vid ett icke obetydligt antal gropsilo. Mer eller mindre fullständigt anordnad gödselvård fanns vid tiden för jordbruksräkningen endast å 111 998 brukningsenheter omfattande 2 ha åkerjord eller mera samt å 14 841 mindre brukningsenheter, medan återstoden ca 170 000 respektive 81 200 saknade sådan anläggning. För såväl siloanläggningar med avledningsanordningar som för gödselvårdsanläggningar med brädavlopp från urinbrunn och för andra avrinnings- och dräneringsanordningar från gödselvårdsanläggningar och stal-

lar skulle ett genomförande av förslaget nödvändiggöra investering av stora kapitalbelopp i ombyggnader. Ombyggnaderna skulle emellertid leda till att det skadliga avloppsvattnet tvingas att stanna och tränga ned i jordlagren, och möjlighet skulle icke föreligga att hindra den kvarhållna vätskan att — åtminstone där terrängförhållandena medger det — genom jordlagren tränga ut i lägre belägna diken och avlopp. Styrelsen anser det visserligen angeläget, att åtgärder vidtages för att motverka den fortgående vattenföroreningen. Såväl pressaft från siloanläggningar som urin från djurstallar torde även i och för sig böra betraktas som avloppsvatten av sådan beskaffenhet, att åtgärder till förhindrande av att desamma skall få förorena vattendragen är påkallade. De regler, som kommittén föreslagit beträffande dylikt avloppsvatten, är dock avsevärt strängare än de, som förordats i vissa andra fall, där skadeverkningarna dock kan väntas i realiteten bli betydligt större. Det synes nödvändigt, att man vid bedömningen av frågan i vad mån förbud bör gälla mot avledande av pressaft från siloanläggningar och urin från djurstallar i högre grad än vad kommittén gjort tager hänsyn till vilka olägenheter ett dylikt avledande kan medföra ur det allmännas synpunkt och ställer dessa olägenheter i relation till de kostnader ett genomförande av förbudet skulle medföra för den enskilde. Sålunda synes det exempelvis rimligt, att vid bedömningen av förbudsfrågan beaktas, vilka kvantiteter avloppsvatten det gäller, vilken kapacitet recipienten har och vilken risk som med hänsyn till dessa omständigheter föreligger för att ett utsläppande av pressaft eller urin från fastigheten i fråga skall medföra förorening av närliggande vatten. Likaså synes böra beaktas, hur stora olägenheter en förorening skulle medföra i det konkreta fallet och om vinsten av åtgärder till förhindrande av föroreningen står i rimligt förhållande till kostnaderna för åtgärderna. I detta sammanhang må påpekas, att särskilt i de mera glest bebodda delarna av landet det i ett stort antal fall förhåller sig så, att ett avledande av de obetydliga kvantiteter urin det gäller över huvud taget ej medför någon risk för förorening eller att, även om sådan risk skulle föreligga, vattnet i allt fall icke tages i anspråk för bad, dricksvatten eller liknande ändamål. Det kan för övrigt påpekas, att med den successiva nedgång i kreatursbeståndet, som skett, risken för förorening genom utsläppande av urin nu snarast torde vara mindre än tidigare, och man torde sålunda ej ha anledning att betrakta detta utsläppande som en av orsakerna till den ökade föroreningen i vattendragen. Med hänsyn till vad sålunda anförts hemställer lantbruksstyrelsen, att bestämmelser av ifrågavarande art icke nu införas utan att frågan om vad som bör föreskrivas beträffande pressaft från siloanläggningar och urin från djurstallar göres till föremål för förnyat övervägande.

Riksförbundet Landsbygdens folk gör beträffande pressaft gällande, att andra möjligheter än avledande vanligen icke står till buds. Får sådant icke äga rum, ställes man inför nödvändigheten att upphöra med foderkonservering i siloanläggning. Under alla förhållanden måste frågan om pressaftens skall tillvaratagas eller bortföras lösas praktiskt, innan ett totalför-

bud av den art kommittén föreslagit kan genomföras. Vad angår urin från djurstall hävdar förbundet, att sådan icke i nämnvärd omfattning — i varje fall icke i större omfattning nu än under lång tid tillbaka — utsläppes i vattendrag, varför det nuvarande tillståndet i våra sjöar och vattendrag icke kan ha gödselvården till upphov.

I likhet med lantbruksstyrelsen befarar *Österbygdens* och *Söderbygdens vattendomstolar*, att det kategoriska förbudet mot utsläppande av pressaft och urin kan medföra, att dessa avloppsvatten i stället avledes till brunn för infiltration i marken, varigenom uppenbar risk uppkommer för förorening av grundvattnet.

Mellanbygdens vattendomstol betonar såsom lantbruksstyrelsen de i många fall vittgående ekonomiska konsekvenserna för jordbrukets utövare av förbudet mot utsläppande av urin från djurstall. Särskilt framhålles svårigheterna för de små brukningsenheter, som finnes i Norrland.

Lantbruksakademien finner förbudet framstå som oproportionerligt strängt. Under förutsättning av en effektiv vatteninspektion torde, enligt akademien, ifrågavarande problem kunna lösas från fall till fall under beaktande av föroreningens mängd och beskaffenhet samt recipientens storlek och egenskaper i övrigt. Också *Svenska landskommunernas förbund* och *1951 års byggnadsutredning* anser förbudet vara väl strängt. Förbundet betonar, att hänsyn bör tagas till de skiftande förhållandena i olika delar av landet.

Rörande remissyttrandena i övrigt i denna del torde utskottet få hänvisa till propositionen s. 51—58.

Departementschefen. Som jag redan uttalat i den allmänna motiveringen måste en skärpning av den generella regeln i 8 kap. 23 § om rening av kloakvatten anses befogad. Enligt den gällande lydelsen av detta lagrum är den som avleder eller ämnar avleda kloakvatten till vattendrag, sjö eller annat vattenområde skyldig att, i den mån det kan anses skäligt, vidtaga erforderliga åtgärder till motverkande av vattenförorening. För att framhäva att åtgärder för rening regelmässigt bör vidtagas bör — med en mindre jämkning av kommitténs förslag — stadgas, att han är skyldig att vidtaga de åtgärder till motverkande av förorening, som kan anses påkallade ur allmän eller enskild synpunkt. Såsom kommittén föreslagit bör därjämte angivas, att hänsyn skall tagas till beskaffenheten av vattenområdet och förhållandena i övrigt.

Enligt vad som betonats i förarbetena till 1941 års lagstiftning kan man i fråga om kloakvatten i regel icke vägra avledande till lämplig närliggande recipient. Men all förorening, varav uppkommer olägenhet av beskaffenhet att icke skäligen böra tolereras, bör förhindras intill måttet av vad som är tekniskt och ekonomiskt möjligt. Härvid har man att beakta sanitära intressen, naturskyddssynpunkter, friluftslivets behov — särskilt badmöjligheterna — fiskevårdens krav och allmänna trevnadssynpunkter. Hänsyn måste även tagas till olägenheter, som i det särskilda fallet uppkommer för enskilda.

Såsom klart kommer till uttryck i den föreslagna nya lydelsen av stadgandet är recipientens beskaffenhet av särskild betydelse vid bedömandet av vilka reningsåtgärder som bör krävas. Intensiteten i de olägenheter, som kan framkallas av ett till mängd och beskaffenhet givet avloppsvatten är uppenbarligen i väsentlig grad beroende av recipientens natur, dess storlek, djup, belägenhet, vattenomsättning, självreningsförmåga etc. Frågan i vad mån vid bedömande i det särskilda fallet av recipientens beskaffenhet hänsyn bör tagas till förekomsten av förorening från annat håll synes icke kunna generellt besvaras. Enligt kommittén bör som regel hänsyn icke tagas till sådana redan existerande förorening utan prövningen ske med utgångspunkt i det aktuella företagens föroreningsverkningar i förhållande till vattenområdet i dess naturliga skick. Såsom framhållits vid remissbehandlingen skulle emellertid en sådan tillämpning understundom kunna leda till att otillräckliga saneringsåtgärder kräves, eftersom den aktuella föroreningsverkan kan te sig tämligen obetydlig, om den sättes i relation till recipienten i föroreningsfritt skick, men framstå som mycket allvarlig, om hänsyn tages till recipientens redan föreliggande belastning från andra avlopp. Ett vattenområde kan å andra sidan, såsom i ett yttrande påpekats, vara så förstört genom viss förorening, att en sanering måste te sig helt utsiktslös. I fall som de anförda torde det vara nödvändigt att beakta redan existerande förorening. Under alla förhållanden bör emellertid riktmärket vara vattenområdets bibehållande eller återställande så långt möjligt i ofördärvat skick. Ingår prövningen av frågan om erforderliga reningsåtgärder beträffande visst företag såsom led i ett mera omfattande saneringsprogram, innefattande motsvarande prövning beträffande andra avloppsutsläpp i samma recipient, får det bli en avvägningsfråga i vad mån olika förorenare skall få taga i anspråk recipientens självreningsförmåga. I viss utsträckning torde dylika frågor kunna regleras inom ramen för vattenvårdsförbund. Att utreda möjligheterna för införandet av en dylik organisationsform tillhör uppgifterna för kommitténs fortsatta arbete. I detta sammanhang må jämväl erinras om regeln i 8 kap. 28 §, vari stadgas att, om två eller flera samhällen avleder kloakvatten till samma recipient och något samhälle vidtagit reningsåtgärder, samhälle som alltjämt förorenar recipienten kan förpliktas att intill dess det vidtager motsvarande reningsåtgärder deltaga i kostnaden för förstnämnda åtgärder.

Även andra omständigheter än recipientens beskaffenhet måste beaktas vid avgörande av vilka reningsåtgärder som bör föreskrivas till förhindrande av att allmänna och enskilda intressen lider intrång genom förorening. Hit hör, såsom kommittén framhållit, mängden och beskaffenheten av det kloakvatten som utsläppes, arten av förekommande bebyggelse, som kan beröras av föroreningsverkningarna, samt de med anläggande av reningsverk förbundna svårigheterna. I sistnämnda hänseende träder bl. a. den ekonomiska frågan i förgrunden. Givet är, att en rimlig relation måste krävas mellan utgifterna för reningen och det resultat, som därmed kan uppnås. Några närmare riktlinjer för denna avvägning torde nu lika litet som

vid tillkomsten av gällande bestämmelser kunna angivas. Allmänt torde dock kunna sägas, att åtminstone beträffande kloakvatten från tätbebyggelse utgifterna för långtgående rening regelmässigt väl uppväges av de förbättringar den därigenom minskade vattenföroreningen medför ur allmän och enskild synpunkt.

De svårigheter, som sammanhänger med gällande investeringsbegränsningar och byggnadsrestriktioner, berör i främsta rummet redan befintliga föroreningskällor och får beaktas vid utformningen av övergångsbestämmelserna till den nya lagstiftningen. Även beträffande nya utsläpp kan det dock måhända undantagsvis bli nödvändigt att vid bestämmande av reningspliktens omfattning taga hänsyn till att den erforderliga anläggningen icke kan beredas utrymme inom tillgänglig investeringsvolym. Detta bör dock givetvis icke leda till befrielse från skyldighet att vidtaga de reningsåtgärder, som bedömes såsom nödvändiga, utan i förekommande fall endast till det uppskov, som finnes oundgängligen påkallat. Uppenbarligen är det i hög grad angeläget, att man icke tillåter betydande utsläpp av otillfredsställande renat kloakvatten från nya bebyggelseområden.

Den allmänna regeln om skyldighet att rena kloakvatten ger enligt det anförda, även i sin nu föreslagna något skärpta form, ett tämligen vidsträckt utrymme för beaktande av olika föreliggande omständigheter. Det torde vara påkallat att komplettera regeln genom bestämmelse om en minimigräns, som inskräper att helt obehandlat kloakvatten som regel ej skall få utsläppas i sjöar och vattendrag. Kommittén har i detta hänseende föreslagit, att kloakvatten från samlad bebyggelse med mera än 200 invånare i intet fall skall få avledas till vattenområde utan s. k. slamavskiljning samt att kloakvatten från mindre bebyggelse ävensom från enstaka fastighet, där est det innehåller avloppsvatten från vattenklosett, icke skall få utsläppas, med mindre hälsovårdsnämnden finner det kunna ske utan olägenhet. Jag vill i princip ansluta mig till detta förslag, som också i det stora hela tillstyrkts i remissvaren. Att utan en sådan jämförelsevis enkel åtgärd som slamavskiljning utsläppa kloakvatten bör, såsom uttalats redan under förarbetena till gällande lag, så gott som alltid anses vara otillåtet.

I fråga om den närmare utformningen av den minimiregel beträffande slamavskiljning som sålunda bör gälla har vid remissbehandlingen riktats kritik mot kommittéförslaget ur olika synpunkter. Vad som anförts i remissvaren synes böra föranleda vissa modifikationer i förslaget. Sålunda torde uttrycket »samlad bebyggelse med mer än 200 invånare» lämpligen böra utbytas mot »tätbebyggelse». Härigenom vinnes överensstämmelse med den terminologi som användes i fastighetsbildnings- och byggnadslagstiftningen. I sak innebär detta samtidigt en ur vattenvårdssynpunkt påkallad sänkning i förhållande till kommitténs förslag av gränsen mellan sådana bebyggelseområden, för vilka slamavskiljningsskyldigheten i princip bör gälla oavsett kloakvattnets sammansättning, och bebyggelse, beträffande vilken sagda skyldighet skall vara beroende av om avloppsvatten från vattenklosett ingår i kloakvattnet. Såsom lantmäteristyrelsen framhållit, torde nämligen

tätbebyggelse med den innebörd detta begrepp givits i rättstillämpningen ofta föreligga långt innan bebyggelsen omfattar mer än 200 invånare. Anledning att göra skillnad mellan avledande genom gemensam ledning och avledande genom separata ledningar synes ej föreligga. Spörsmålet härom har för övrigt ringa praktisk betydelse, om bestämmelsen anknytes till begreppet tätbebyggelse.

Med anledning av de synpunkter, som framkommit vid remissbehandlingen, torde vidare böra eftersträvas en något mera elastisk reglering än kommittén föreslagit utan att man fördenskull uppger kravet på slamavskiljning som regelmässig minimiåtgärd. Någon gång kan det även i fråga om mera omfattande bebyggelse föreligga skäl att icke strikt hålla på kravet, t. ex. om recipienten redan är helt förstörd av annan förorening och sanering inom överskådlig tid icke är tänkbar. I ett remissyttrande har såsom exempel anförts att ett anrikningsverk utsläpper avfall under sådana förhållanden, att ersättning för fullständig skada utgått och strandfastigheterna inlösts. I dylikt fall bör undantag kunna medgivas. Likaså bör, såsom också kommittén tänkt sig, undantag kunna medgivas i fråga om utsläpp av mindre omfattning, även om avloppsvatten från vattenklosett ingår i kloakvattnet, t. ex. då fråga är om enstaka fastigheter på långt avstånd från bebyggelseområden. Lagregeln torde kunna utformas så, att undantag från kravet på slamavskiljning må göras, om det uppenbarligen kan ske utan olägenhet. Jag vill starkt understryka vikten av ett restriktivt utnyttjande av undantagsmöjligheten. Det är icke — såvitt angår nya utsläpp — avsett att restriktioner i avseende å investeringar skall kunna åberopas såsom undantag från minimiregeln.

Den som är skyldig att vidtaga reningsåtgärder är givetvis, såväl då fråga är om enbart slamavskiljning som då längre gående åtgärder kräves, även pliktig att tillse, att den anläggning, som nyttjas för ändamålet, vederbörligen underhålles. Någon särskild bestämmelse härom synes ej vara erforderlig.

I anslutning till minimiregeln om slamavskiljning av kloakvatten torde även böra upptagas en skärpt regel beträffande utsläpp av pressaft från siloanläggning och urin från djurstall. Sådant utsläpp förekommer enligt uppgift i ökad omfattning särskilt i landets södra delar. De skador som uppkommer härav karakteriseras såsom elakartade. Ehuru utsläppen i regel ej är av betydande omfattning, blir skadeverkningarna allvarliga genom att utsläppen ofta sker i mindre vattendrag. Ännu torde förfarandet ej vara så utbreddt att det inger mycket allvarliga farhågor, men det är angeläget att denna utveckling hejdas. De vid remissbehandlingen från några håll framförda farhågorna för att ett beskärande av möjligheterna att utnyttja vattendragen såsom recipienter för pressaft och urin skulle innebära en alltför stark belastning för jordbruksnäringen synes överdrivna. Det bör vara möjligt att utan större ekonomiska uppoffringar finna andra vägar att lösa problemet hur dessa avfallsämnen från jordbruket skall behandlas. Givetvis bör det tillses, att icke utvecklingen i stället går i riktning mot ökad förore-

ning av grundvattnet. Jag förutsätter, att denna fråga uppmärksammas av kommittén under dess fortsatta arbete, som bl. a. avser åtgärder till beredande av erforderligt skydd för grundvattentillgångarna.

Liksom i fråga om icke slambehandlat kloakvatten torde emellertid förbudsregeln ej böra utformas alltför rigoröst. Möjlighet till undantag bör beredas i sådana fall då det är uppenbart att utsläppandet icke medför någon olägenhet. Så kan stundom vara fallet exempelvis då fråga är om ett mindre omfattande utsläpp i mindre damm eller dike inom fastigheten eller recipient med stark vattenomsättning.

Enligt det anförda vill jag föreslå, att såsom andra stycke av 23 § införes ett stadgande av innebörd att kloakvatten, som innehåller avloppsvatten från vattenklosett eller härrör från tätbebyggelse och som ej undergått slamavskiljning, ävensom pressaft från siloanläggning och urin från djurstall ej må avledas till vattendrag, sjö eller annat vattenområde, med mindre det uppenbarligen kan ske utan olägenhet. Det är givetvis av vikt, att det tillses att stadgandet verkligen efterlevs. Detta torde lämpligast ske genom förprövningsskyldighet, eventuellt med dispensmöjlighet i viss utsträckning för hälsovårdsnämnd. Frågan härom kan regleras i administrativ ordning.

32 §.

Betänkandet. Kommittén har —i förslag till förbudskungörelse — upptagit förbud mot utsläppande i vattenområde av de industriella avloppsvattenen vassle samt galvaniskt bad och från sådant bad härrörande koncentrerat sköljvatten, med befogenhet för vattendomstol att medgiva undantag från förbudet, där så finnes kunna ske utan att allmänna intressen eller enskild rätt förnärmas. Dessa slag av avloppsvatten anställer enligt kommittén så allvarliga skador i vattendragen, att de i fortsättningen icke bör annat än i undantagsfall få avledas till vattenområde.

Yttrandena. Mot det föreslagna förbudet i vad det gäller galvaniskt bad och från sådant bad härrörande koncentrerat sköljvatten har någon erinran icke framställts.

Beträffande förbudet mot utsläppande av vassle har av *Sveriges lantbruksförbund, Riksförbundet Landsbygdens folk* och *Svenska mejeriernas riksförening* anförts, att detta icke borde omfatta mindre mängder av spillkaraktär. Riksföreningen har därvid framhållit, att om icke vid osttillverkningen spillvassle utgörande högst 5 procent av totala vasslemängden får avledas med det övriga avloppsvattnet antingen hela osttillverkningstekniken måste ändras eller också en fullständig omläggning ske av avloppssystemen inom ysterierna. Detta kommer att medföra mycket stora kostnader. Riksföreningen medger dock, att förhållandena understundom kan vara sådana, att icke ens spillvassle borde få utledas i recipient.

Departementschefen. I enlighet med kommitténs förslag vill jag förorda, att skärpta regler upptages i fråga om utsläppande i vattenområde av vassle samt galvaniskt bad och från sådant bad härrörande koncentrerat sköljvatten. Dessa ämnen har mycket kraftig föroreningsverkan, och en begräns-

ning av möjligheterna att utsläppa dem i vattendragen torde vara av stor betydelse för saneringen. Möjligheter torde föreligga att behandla dessa avfallsämnen på annat sätt än att släppa ut dem i vattendragen. Regeln — som lämpligen kan upptagas såsom ett nytt tredje stycke i förevarande paragraf — bör liksom motsvarande bestämmelse beträffande pressaft från siloanläggning och urin från djurstall avfattas så, att utsläppande ej må äga rum med mindre det uppenbarligen kan ske utan olägenhet. Den dispensbefogenhet, som föreligger för Kungl. Maj:t enligt paragrafens andra stycke, bör dock vara tillämplig jämväl beträffande dessa avfallsämnen.

34 §.

Betänkandet. Kommittén har föreslagit en höjning av maximi- och minimibeloppen — från 25 resp. 3 000 kronor till 50 resp. 6 000 kronor — för den avgift, som enligt första stycket i denna paragraf må till befrämjande av fisket inom landet åläggas ägaren av fabrik eller inrättning, varifrån utsläppes industriellt avloppsvatten, som kan antagas medföra avsevärt men för fiske. Kommittén har samtidigt framhållit såsom önskvärt, att de influtna medlen, bl. a. i fiskets intresse, användes för tillgodoseende icke blott av fisket utan också av andra mera allmänna vattenvårdsintressen.

Departementschefen. I betraktande av penningvärdeförsämringen och med hänsyn till omfattningen av de skador, som visat sig kunna uppkomma genom förorening av industriellt avloppsvatten, torde maximibeloppet för den i förevarande paragraf föreskrivna avgiften böra höjas till 10 000 kronor. Minimibeloppet bör samtidigt höjas till det av kommittén föreslagna beloppet 50 kronor.

Med hänsyn till den stora omfattning i vilken staten bidrager till kostnaden för anläggande av avloppsledningar för kloakvatten skulle en avgiftsplikt i fråga om sådant avledande ofta icke komma att innebära annat än att en del av statsanslagen återginge till det allmänna i form av avgifter. Det synes fördenskull föga rationellt att införa avgiftsskyldighet för kloakvattenutsläpp. Något förslag härom har jag följaktligen icke ansett mig böra framlägga.

Vad angår frågan om de genom avgifterna influtna medlens användning torde med paragrafens nuvarande avfattning dessa icke kunna disponeras annorledes än för främjande av fisket inom landet. Någon ändring i detta avseende torde icke för närvarande böra ske. I likhet med kammarkollegiet finner jag emellertid hinder icke möta mot att medlen användes för ändamål, som mera indirekt främjar fisket.

37 §.

Bestämmelserna i första stycket i denna paragraf har — i samband med att möjlighet att stadga förprovningsskyldighet införts jämväl i fråga om avledande av kloakvatten — överförts till 38 §. Härav föranledes jämväl en mindre redaktionell jämkning i andra stycket.

38 §.

Departementschefen. Vid utformningen av den nya lagstiftningen har följts den grundsatsen, att skärpta regler om villkoren för avledande av avloppsvatten upptagits i själva lagen, varjämte förutsatts, att tillämpningen av de skärpta reglerna skall säkras bl. a. genom förprovningsskyldighet. Möjlighet torde böra föreligga för Kungl. Maj:t att föreskriva dylik skyldighet ej blott — såsom nu är fallet — beträffande industriellt avloppsvatten utan jämväl i fråga om kloakvatten. Stadgandet i 37 § första stycket bör därför utsträckas till att gälla också kloakvatten. Med denna komplettering får bestämmelsen en lämpligare plats i förevarande paragraf. Såsom ett nytt fjärde stycke har alltså i 38 § införts en bestämmelse av innebörd, att Kungl. Maj:t äger meddela förbud mot att, innan frågan om åtgärder till motverkande av vattenförorening blivit prövad enligt vattenlagen, anlägga avloppsledning för kloakvatten eller vissa slag av fabriker och andra industriella inrättningar eller mot att i vattendrag, sjö eller annat vattenområde utsläppa kloakvatten eller industriellt avloppsvatten av viss mängd, art eller sammansättning.

10 KAP.

43 §.

Betänkandet. Kommittén har föreslagit, att i 10 kap. skall införas en ny paragraf, betecknad 43 a §, av innebörd att vatteninspektionen skall erhålla avskrift av ansökningshandlingar jämte kungörelse, såvitt fråga är om syneförrättning beträffande vattenreglering eller annat företag, som icke hänföra sig till 8 kap. men som kan antagas leda till ökad vattenförorening. Till motivering av förslaget anför kommittén:

Sjösänkningar och vattenregleringar medför ofta sådana förändringar i de berörda vattenområdena, att helt andra förutsättningar än tidigare uppkommer för dessas utnyttjande som recipienter för avloppsvatten. Om avloppsvatten ledes till dylikt vattenområde, kan därför det planerade företaget få till följd en väsentligt ökad förorening inom området. Samma synpunkter kan i vissa fall gälla även i fråga om dikningsföretag och andra företag enligt 7 kap. Det är således av vikt, att vatteninspektionen vid syneförrättning rörande sjösänkning eller vattenreglering samt rörande annat företag, som kan medföra ökad förorening, beredes tillfälle att följa syneförrättningen och framhålla de synpunkter, som bör iaktas med hänsyn till vattenvårdsintresset.

Departementschefen. Såsom kommittén anförts kan även andra företag än sådana som är hänförliga till 8 kap. medföra ökad vattenförorening, och det synes påkallat att införa en bestämmelse om att vatteninspektionen skall få underrättelse om sådana företag. I främsta rummet är detta påkallat beträffande företag enligt 7 kap. Bestämmelsen torde dock böra omfatta även vattenregleringsföretag för kraftändamål, ehuru sådana företag endast undantagsvis kan antagas leda till ökad vattenförorening.

För undvikande av en särskild a-paragraf har bestämmelsen upptagits såsom ett nytt tredje stycke i 10 kap. 43 §.

44 §.

I denna paragraf har vidtagits vissa smärre jämkningar i överensstämmelse med kommitténs förslag. Utöver vad kommittén föreslagit har den formella ändringen vidtagits, att uttrycket »byggnadsnämnd, där sådan finnes» utbyts mot »byggnadsnämnden».

68 och 74 §§.

Betänkandet. I sista stycket av dessa båda paragrafer stadgas i den gällande lydelsen, att i fråga om företag enligt 8 kap. avskrift av förslag till utlåtande resp. avskrift av utlåtande eller visst meddelande jämte underrättelse skall översändas till fiskeristyrelsen — enligt förslaget vatteninspektionen. Som en följd av det vid 10 kap. 43 § föreslagna stadgandet bör enligt kommittén föreskrivas, att dylik avskrift skall tillställas vatteninspektionen jämväl i fråga om företag, som avses i sistnämnda lagrum, dock endast om vatteninspektionen funnit påkallat att till förrättningsmannen avgiva yttrande rörande företaget.

Departementschefen. Såsom kommittén föreslagit bör dessa båda paragrafer kompletteras som en följd av det föreslagna tillägget till 10 kap. 43 §. Härvid synes riktigast att likställa företag enligt 3 eller 7 kap., som kan anlagas leda till ökad förorening, med företag enligt 8 kap. Översändande av avskrift till vatteninspektionen bör alltså ske, även om vatteninspektionens yttrande icke innefattar någon erinran med anledning av företaget.

11 KAP.

36 §.

Denna paragraf har kompletterats på samma sätt som 10 kap. 43 §. Därvid har den av kommittén förslagna 36 a § inarbetats i 36 §.

59 §.

I förevarande paragraf har endast vidtagits den formella ändringen, att »fiskeristyrelsen» utbyts mot »statens vatteninspektion».

13 KAP.

8 och 11 §§.

De i dessa båda paragrafer föreslagna ändringarna avser endast att anpassa stadgandena efter den nya lydelsen av 8 kap.

Övergångsbestämmelserna

Betänkandet. Kommitténs förslag till övergångsbestämmelser till ändringarna i vattenlagen innefattar till en början föreskrift om att det i 8 kap. 23 § av kommittén föreslagna förbudet mot utsläppande av kloakvatten utan slamavskiljning ävensom motsvarande ansvarsbestämmelse i 13 kap. icke skall äga tillämpning inom en femårsperiod efter ikraftträdandet.

Vidare upptages i förslaget en särskild övergångsbestämmelse för det fall, att talan fullföljes mot sådant beslut angående avgift enligt 8 kap. 34 § som meddelas före ikraftträdandet.

Departementschefen. Enligt vad jag närmare utvecklat i den allmänna motiveringen bör de nya lagreglerna om villkoren för utsläppande av avloppsvatten i princip äga tillämpning å avledande, som påbörjats före ikraftträdandet. Vissa inskränkningar måste emellertid göras. Har fråga om villkoren för avledande före ikraftträdandet blivit av vattendomstol eller synemän slutligen prövad, bör sålunda, till en början, vid fullföljd av talan eller underställning äldre lag äga tillämpning. Beaktas måste vidare bestämmelserna i 8 kap. 40 § vattenlagen om de förutsättningar, under vilka ändring må ske av lagakraftvunnen föreskrift, som efter ansökan meddelats av vattendomstol eller synemän. Har sådan föreskrift meddelats före ikraftträdandet eller därefter med tillämpning av äldre lag enligt vad nyss sagts, synes de nya bestämmelserna böra äga tillämpning å det avledande, som därvid varit under bedömande, allenast i den mån i målet meddelade föreskrifter må ändras enligt reglerna i 8 kap. 40 §. Bestämmelser i nu angivna hänseenden bör upptagas i övergångsstadgandet.

Såsom jag vidare uttalat i den allmänna motiveringen måste i fråga om de nya reglernas tillämpning å avledande, som påbörjats före ikraftträdandet, också det allmänna förbehållet göras, att för vidtagande av erforderliga åtgärder till motverkande av vattenförorening må, enligt vattendomstolens (eller synemännens) bestämmande, åtnjutas det anstånd, som med hänsyn till omständigheterna är oundgängligen påkallat. Jämväl härom bör bestämmelse upptagas i övergångsstadgandet. Vid tillämpningen härav är det givetvis icke avgörande, om den ledning, varigenom avledandet sker, anlagts och nyttjats före ikraftträdandet. I den mån efter ikraftträdandet sker klart märkbar ökning av eller ur föroreningssynpunkt betydelsefull ändring i sammansättningen av avloppsvatten, som tidigare utsläppts genom viss ledning, är nya lagen tillämplig utan reservationer.

Någon anledning att — såsom ifrågasatts i ett remissyttrande — överväga att införa möjlighet till ersättning, om befintlig bebyggelse enligt nya lagen skulle drabbas av förbud mot att utsläppa kloakvatten eller om mera kostsamma åtgärder föreskrives, torde ej föreligga. Som jag anfört i den allmänna motiveringen innebär den nya lagstiftningen icke något principiellt avsteg från de grundsatser, som redan är fastslagna i den gällande lagstiftningen.

Förslaget till lag om tillsyn över vattendrag, sjöar och andra vattenområden

Betänkandet. Det av kommittén framlagda förslaget till tillsynslag bygger på och är till övervägande del likalydande med den hittills gällande lagen i ämnet. Den enda mera väsentliga förändring, som föreslås av kommittén, innebär att vatteninspektionen — som enligt kommitténs förslag skall övertaga fiskeristyrelsens uppgift som tillsynsmyndighet — skall utöva tillsyn ur alla de synpunkter, som kan komma i fråga. Härom anför kommittén:

Enligt den gällande lagen utövar tillsynsmyndigheten tillsyn »ur fiske- och naturskyddssynpunkt». Denna uppgift skall således nu tillkomma vatteninspektionen. Den primära tillsynen ur hälsovårdssynpunkt utövas däremot av hälsovårdsmyndigheterna, medan tillsynsmyndigheten endast »i den mån så lämpligen kan ske» har att bevaka detta intresse. Vatteninspektionen föreslås nu bli utrustad även med medicinsk och bakteriologisk sakkunskap. Den bör därför handha den allmänna tillsynen även ur hälsovårdssynpunkt. Hälsovårdsmyndigheterna skall dock givetvis enligt hälsovårdsstadgans bestämmelser alltfört utöva sådan tillsynsverksamhet. Liksom hittills bör tillsyn enligt vad därom särskilt är stadgat utövas av fiskeritjänstemän. För tillsynsmyndigheten (vatteninspektionen) måste det vara av stort värde att kunna tillgodogöra sig den erfarenhet, som besittes av länsfiskeritjänstemännen, vilka i sitt arbete har ständig kontakt med vattendragen. Ett närmare samarbete mellan dessa tjänstemän och en enligt hälsovårdsstadgesakkunnigas förslag utbyggd organisation av hälsovårdsinspektörer, å ena, samt vatteninspektionen, å andra sidan, kan bli av stor betydelse för den lokala tillsynen mot vattenförorening. Anordningen med särskilda tillsyningsmän bör jämväl bibehållas.

Beträffande en av kommittén lämnad redogörelse för det närmare innehållet i lagförslaget må här hänvisas till propositionen s. 70—71.

Yttrandena. Såvitt angår tillsynslagets utformning förekommer i yttrandena kritik mot kommittéförslaget på skilda punkter.

1951 års byggnadsutredning anser förslaget icke ha erhållit en utformning, som tillgodoser utredningens mening om verksamhetens inriktning. Särskilt 2 § — vilken utredningen finner kunna i den föreslagna lydelsen utgå ur förslaget utan att dettas innebörd ändras — bör enligt utredningens uppfattning erhålla sådan avfattning, att den rådgivande verksamheten klart fastslås som en skyldighet och rentav en huvuduppgift för vattenvårdsmyndigheten. I samband därmed anser utredningen att, antingen i tillsynslagen eller i en blivande instruktion för myndigheten, skyldighet bör föreskrivas för denna att i frågor rörande kommunala avloppsvatten och andra frågor av beskaffenhet att påverka byggnadsverksamheten samråda med byggnadsstyrelsen, länsarkitekterna och byggnadsnämnderna. På samma sätt föreslår *Sveriges lantbruksförbund*, att vatteninspektionen skall vara skyldig att, vid handläggning av mera ingripande frågor berörande jordbruket, inhämta yttrande från lantbruksstyrelsen, veterinärstyrelsen eller statens mejeriförsök.

I fråga om vatteninspektionens och länsstyrelsernas uppgifter enligt tillsynslagen har *medicinalstyrelsen* fäst sig vid att bestämmelserna — t. ex.

2, 3, 4 och 6 §§ — konstruerats så att de stadgar rättighet men icke skyldighet för de nämnda myndigheterna att vidtaga åtgärder, då missförhållanden yppar sig. Enligt styrelsens mening bör dessa uppgifter tillkomma vederbörande myndighet såsom skyldigheter. Därest bestämmelserna icke anses kunna omredigeras i sådan riktning, föreslår styrelsen, att i vederbörande instruktioner motsvarande bestämmelser intages såsom åligganden.

Länsstyrelsernas befogenhet på vattenvårdens område anses av *länsstyrelsen i Kalmar län* böra göras mera omfattande. Icke blott vatteninspektionen utan även länsstyrelserna bör, hävdar länsstyrelsen, äga möjlighet att hos vattendomstol påkalla prövning rörande åtgärd till motverkande av olägenhet genom utsläppande av avloppsvatten.

Departementschefen. Såsom framgår av den allmänna motiveringen kan jag ej i detta sammanhang taga ställning till frågan om tillsynsorganets framtida organisation. Enligt det i årets statsverksproposition framlagda förslaget är det avsett, att den centrala tillsynen tills vidare som hittills skall utövas av fiskeristyrelsen. Vid utformningen av lagen bör likväl, som jag förut uttalat, för tillsynsorganet användas beteckningen statens vatteninspektion. Lagen bör innehålla bemyndigande för Kungl. Maj:t att bestämma vilken myndighet som skall utöva denna funktion.

Innan organisationsfrågan blivit slutgiltigt löst, är det icke möjligt att taga ställning till om det centrala tillsynsorganet, såsom kommittén tänkt sig, skall handha den allmänna tillsynen även ur hälsovårdssynpunkt. Denna fråga får alltså nu lämnas öppen. För att ett ställningstagande till organisationsfrågan skall kunna ske oberoende av lagstiftningen torde det vara lämpligast att icke i lagtexten närmare precisera omfattningen av tillsynen. Ehuru lagtexten alltså i detta avseende synes kunna utformas enligt kommitténs förslag, förutsättes att vatteninspektionen tills vidare utövar tillsyn ur hälsovårdssynpunkt allenast i den mån detta med hänsyn till inspektionens resurser kan ske.

Vad angår utformningen av lagen i övrigt har i en del remissyttranden efterlysts en närmare precisering av tillsynsorganets skyldigheter i vissa avseenden. En sådan precisering torde emellertid ej böra ske i förevarande lag, som närmast avser att giva ett legislativt underlag för tillsynsverksamheten, utan den bör i den mån den finnes erforderlig ske instruktionsvägen. Frågan om länsstyrelsernas och hälsovårdsnämndernas verksamhet i avseende å vattentillsynen torde icke nu kunna närmare prövas, utan en översyn i detta avseende får ske vid utarbetandet av den nya hälsovårdsstadgan.

Beträffande den i gällande tillsynslag stadgade möjligheten för länsstyrelse att förordna särskild tillsyningsman har kommittén föreslagit det tillägget, att förordnande må ske efter framställning av vatteninspektionen eller då fråga därom eljest uppkommer. I några remissyttranden har ifrågasatts, om icke länsstyrelsen bör vara skyldig att i sådana fall, då tillsyningsman tillsättes utan sådan framställning, inhämta yttrande från vatteninspektionen. Med hänsyn till att det kan vara fråga om brådskande åtgärder synes

dock sådan skyldighet icke böra föreskrivas. Beträffande gäldandet av kostnaderna för tillsyningsman torde tillräcklig tydlighet ernås, om det stadgas, att kostnaderna skall gäldas av den som är ansvarig för behövliga åtgärder till motverkande av vattenförorening. Såvitt angår allmänna vatten- och avloppsanläggningar kommer därvid ansvarigheten att åvila anläggningens huvudman. Frågan i vad mån denne kan utkräva beloppet av dem som nyttjar ledningen får bedömas enligt de regler som gäller om avgiftsplikt. Eftersom uttrycket »tillsyningsman» begagnas i den år 1955 antagna lagen om allmänna vatten- och avloppsanläggningar, torde detta uttryck användas även i förevarande lag i stället för »tillsynsman». Det i gällande lag i förevarande sammanhang använda uttrycket »samhälle» är mindre lämpligt med hänsyn till den speciella innebörd som detta begrepp numera har i 8 kap. vattenlagen (se 8 kap. 2 § i lydelse enligt lag den 3 juni 1955). Uttrycket torde böra utbytas mot »tätbebyggelse».

Särskild bestämmelse torde icke vara erforderlig beträffande skyldigheten för vatteninspektionen, fiskeritjänsteman eller annan, som biträder inspektionen, att iakttaga gällande militära säkerhetsföreskrifter.

Bortsett från att 14 § i förslaget kan utgå såsom onödig — jfr lagen den 20 april 1951 med vissa bestämmelser om böter och viten — synes i övrigt ej vara anledning till erinran mot kommitténs förslag.

Lagrådet

Lagrådet har lämnat lagförslagen utan erinran.

Utskottet

Såsom departementschefen framhåller har vattenvårdsfrågan numera kommit i ett sådant läge att den kan sägas utgöra ett av våra viktigaste samhällsproblem. Situationen i fråga om nedsmutsningen av våra vatten är nämligen nu betydligt allvarigare än vad man i allmänhet tycks föreställa sig. Den har också under senare år på ett oroväckande sätt förvärrats i mycket rask takt. Anledningarna till att läget i dag är så allvarligt är flera. Här skall endast erinras om två.

För det första ökar nedsmutsningen av våra vatten hastigt bl. a. på grund av den snabba ökningen av antalet vattenklosetter samt den stigande mängden industriellt avloppsvatten, vilket medför olägenheter och skador av skilda slag.

För det andra tvingas vi, samtidigt som våra grundvattentillgångar minskas — grundvattnet sjunker — och behovet av vatten ökar, att i allt större utsträckning använda ytvatten, d. v. s. vatten ur sjöar och andra sötvattendrag, för att tillgodose det ständigt stegrade behovet av vatten.

För att även ytvattentillgångarna skall kunna tagas i anspråk på ett

ändamålsenligt sätt för alla ifrågakommande behov för närvarande och i framtiden är det asolut nödvändigt, att en god vattenvård bedrivs. Vattenvården — som är den rationella skötseln av yt- och grundvattentillgångarna av alla slag och som omfattar både söt- och saltvatten — har att föranstalta om från hygieniska och andra synpunkter tillfredsställande vattenförsörjning samt anordningar för avledning och behandling av avloppsvatten. Därtill kommer recipientvården och de problem, som sammanhänger med vattenståndssänkning och vattenstandsreglering. På såväl vattenförsörjningens som avloppsvattenavledningens områden har vattenhygienens utslagsgivande betydelse. Detta gäller t. ex. råvatten för framställning av dricksvatten och andra hushållsvatten, råvatten för livsmedelsfabrikation, dricksvatten för djur, naturliga friluftsbadvatten och andra naturliga vattenområden, t. ex. strandvatten i och vid större samhällen. Den personliga vattenhygienens måste nödvändigtvis kompletteras med planmässigt genomförda samhällsliga vattenhygieniska åtgärder. Detta gäller både de medicinskt motiverade åtgärderna, vilka avser tillfredsställande skydd mot smittspridning genom vatten och skydd mot giftiga ämnen i vattnet, och de psykologiskt motiverade åtgärderna, vilka avser bl. a. tillfredsställande utseende, lukt och smak hos vattnet.

Enär både hushållen och industrierna måste ha avloppsmöjligheter och då avloppsämnen icke kan helt förintas på land, måste både våra söt- och saltvatten alltiämt fungera såsom recipienter för avloppet från hushållen och industrierna. Här skall endast erinras om tillväxten av tätorterna på grund av industrialiseringen och om framväxten av allt större livsmedelsindustrier, särskilt konserveringsindustrierna. De recipienter vattendragens storlek och självreningsförmåga står redan nu ofta icke i rimlig proportion till föroreningsmängden. Den av vattenvårdskommittén företagna utredningen visar också, att flertalet vattendrag i de södra och mellersta delarna av landet utnyttjas som recipienter på ett sätt, som kommittén finner medföra uppenbara olägenheter. Även i de nordligaste länen medför vattenföroreningarna betydande olägenheter främst i anslutning till bebyggelsecentra.

Det torde stå klart, att orsakerna till de rådande missförhållandena icke i första hand är att söka i bristande eller ofullständig lagstiftning utan fastmera i bl. a. den omständigheten, att tillsynen av bestämmelsernas efterlevnad icke blivit tillräckligt effektiv. Av denna anledning har rentav vissa föreskrifter i 8 kap. vattenlagen kommit att helt sakna efterföljd i praktiken. Bland andra orsaker kan särskilt framhållas investeringsbegränsningar och byggnadsrestriktioner, vilka i sin mån medfört hinder för uppförande av reningsanläggningar i erforderlig omfattning. Otillräckliga personella och ekonomiska resurser för tillsynsverksamheten är dock kanske den viktigaste anledningen till att utvecklingen fått leda fram till nuvarande situation.

Ehuru utskottet anser, att en i stort sett tillfredsställande vattenvård skulle kunnat åstadkommas med en i tid insatt planmässig och systema-

tiskt upplagd tillämpning av nu gällande lagstiftning, hälsar utskottet med tillfredsställelse tillkomsten av föreliggande proposition i vattenvårdsfrågan. Det är nämligen — särskilt med hänsyn till den hittillsvarande eftersläpningen — enligt utskottets mening ytterst angeläget, att i den kommande intensifierade verksamheten för vattenvården det legislativa underlaget innefattar fullgoda uttryck för de principer, som skall följas. I detta avseende anser utskottet den föreslagna skärpningen i det allmänna stadgandet i 8 kap. 23 § vattenlagen vara väl motiverad. Härigenom framhäves klart, att höga krav i regel måste ställas på vattenvården. Av särskild vikt anser utskottet det vara, att det klart kommit till uttryck i den föreslagna nya lydelsen av stadgandet, att speciell betydelse bör tillmätas recipientens beskaffenhet vid bedömandet av vilka reningsåtgärder som skall krävas. Beträffande kravet på slamavskiljning med avseende på vissa kloakvatten fäster utskottet särskilt avseende vid departementschefens uttalande, att detta krav får fattas endast som en minimifordran, innebärande att verkliga reningsåtgärder i fall, där så visar sig erforderligt, skall vidtagas. Utskottet har heller ingen erinran att framställa mot de särskilda skärpta bestämmelser, som föreslagits beträffande pressaft från siloanläggning, urin från djurstall, vassle och galvaniskt bad samt från dylikt bad härrörande koncentrerat sköljvatten.

De föreslagna bestämmelserna saknar liksom hittills någon direkt i lagen angiven sanktion för sin efterlevnad. Liksom hittills varit fallet skall enligt propositionen även i fortsättningen den ordningen gälla, att den som utsläpper avloppsvatten i första hand själv skall bedöma, vilka åtgärder som skall vidtagas för att förhindra förorening i strid mot tillämpliga lagstadganden. Först på talan av den som drabbas av skada eller olägenhet kan den, som eftersätter sina skyldigheter med avseende å erforderliga reningsåtgärder, av vattendomstol förpliktas att vidtaga av domstolen bestämda sådana. Utskottet bortser därvid tills vidare från den s. k. förprövningsskyldigheten, vartill utskottet återkommer i ett senare sammanhang. Enligt utskottets mening är denna anordning godtagbar endast under förutsättning, att bestämmelsernas efterlevnad bevakas av en tillsynsorganisation, som äger möjlighet att med hänsyn till förhållandena inom samtliga berörda områden, bl. a. hygien, naturskyddet, fisket, jordbruket och industrien, bedöma frågor om erforderliga behandlingsåtgärder och på grundval därav utöva rådgivande, konstruktiv verksamhet. Därest denna organisation utrustas med betryggande personella och ekonomiska resurser, torde de reningsåtgärder, som enligt lagstiftningen kräves i varje särskilt fall, kunna bringas till verkställighet utan att vattendomstolarna på grund av bestämmelserna om åtgärder mot vattenförorening ytterligare belastas så hårt, att förstärkning av deras personal måste tillgripas i alltför långt gående utsträckning. Därmed är dock icke sagt att icke en viss förstärkning av vattendomstolarnas personal ändock kan visa sig bli nödvändig; även detta är en fråga till vilken utskottet återkommer i ett senare sammanhang.

Årets riksdag har i samband med behandlingen av statsverkspropositionen förutsatt, att Kungl. Maj:t till 1957 års riksdag framlägger förslag till lösning av frågan om vattenvårdens organisation (jordbruksutskottets av riksdagen godkända utlåtande nr 1 s. 129). Såsom tillsynsmyndighet fungerar för närvarande fiskeristyrelsens tillsynsavdelning. Det är emellertid uppenbart att tillsynsmyndigheten, vilken i enlighet med förslaget i föreliggande proposition lämpligen bör benämnas statens vatteninspektion, i fortsättningen måste bilda ett självständigt centralt organ, utrustat med sådana resurser, att dess verksamhet leder till effektiv efterlevnad av vattenlagens bestämmelser. I enlighet med vattenvårdskommitténs förslag bör dessutom tillsynsorganisationen överses också med hänsyn till den lokala administrationen. Det ligger enligt utskottets mening stor vikt på att limnologisk sakkunskap blir företrädd såväl i centralorganet som ute på fältet. Det är nämligen nödvändigt för uppnåendet av en god vattenvård, att kunskap vinnes om de biologiska betingelserna för att ett ytvatten skall kunna mottaga avloppsvatten av olika slag utan att ytvattnet därigenom blir olämpligt ur hygienisk eller annan samhälleligt betydelsefull synpunkt. Kravet på limnologisk expertis inom de vattenvårdande organen är därför synnerligen väl motiverat, såväl när det gäller den centrala bedömningen av principiella frågor och utformandet av direktiv för vattenövervakningen som även för det perifert bedrivna övervaknings- och rådgivningsarbetet. Limnologisk sakkunskap bör med hänsyn härtill anlitas i större utsträckning än vad vattenvårdskommittén föreslagit.

Utskottet vill understryka, att det är av vikt, att redan i samband med tillsynsorganisationens utformning riktlinjerna för vattenvårdens bedrivande i fortsättningen klargöres. Det må i detta sammanhang framhållas, att det icke torde vara möjligt att skydda alla sjöar och andra vattendrag så, att deras vatten på en och samma gång kan användas för ytvattentäkt, bad och fiske o. s. v. Det är därför nödvändigt, att verksamheten inriktas på en planmässig inventering på lång sikt av samtliga ytvattentillgångar, varigenom dessa på ett förnuftigt sätt kan uppdelas för användning för olika ändamål. Det är viktigt, att de efter en sådan inventering för avloppsvattenutsläpp avdelade recipienterna skötes så, att de kan fungera på ett tillfredsställande sätt, exempelvis så att de icke fördärvas genom igenslamning eller igenväxning. Vid en inventering av nu nämnt slag har limnologien en viktig uppgift att fylla. Det är därför också nödvändigt, att den limnologiska forskningen beredes ökade möjligheter.

Den planmässighet inom vattenvården, som sålunda bör eftersträvas, kommer synbarligen att i viss utsträckning kunna tillgodoses inom ramen för de vattenvårdsförbund beträffande vilkas utformning vattenvårdskommittén för närvarande är verksam. Utskottet har tidigare i annat sammanhang uttalat sig för sådana samordnande organ för vattendrag, som skall utnyttjas för olika ändamål. Det torde icke vara uteslutet, att vattenlagens i viss mån otidsenliga bestämmelser i samband med denna frågas övervägande kommer att visa sig vara i behov av en viss översyn till åstadkom-

mande av bättre skydd för exempelvis vattentäcker, friluftsbad, turistnäringen och andra allmänna intressen av liknande slag.

Vad det i propositionen upptagna förslaget till ny tillsynslag beträffar konstaterar utskottet, att förslaget i huvudsak bygger på och till övervägande del är likalydande med nu gällande lag i ämnet. Utskottet vill i detta sammanhang endast framhålla, att den blivande instruktionen för statens vatteninspektion bör utformas så, att dess rådgivande verksamhet klart fastslås såsom en skyldighet. Detta är nämligen enligt utskottets mening en grundläggande förutsättning för genomförandet av en effektiv efterlevnad av lagens bestämmelser.

Utskottet delar den uppfattning, som redovisas i propositionen rörande den övergångstid, som erfordras för genomförandet av saneringen av våra vattendrag. Det är således vanskligt att i enlighet med kommitténs förslag i lagen fastslå vissa bestämda tidpunkter, inom vilka erforderliga reningsåtgärder skall vara vidtagna. Utskottet anser sig därför kunna godtaga de föreslagna övergångsbestämmelserna, innebärande att de nya reglerna görs tillämpliga på befintliga anläggningar med ett allmänt förbehåll, att det anstånd må åtnjutas, som i det särskilda fallet finnes oundgängligen påkallat.

Såsom ovan nämnts, saknar bestämmelserna om de villkor, under vilka avloppsvatten får utsläppas i vattendragen, någon direkt i lagen angiven sanktion för sin efterlevnad. Det är således beroende på parts yrkande, huruvida frågan om reningskyldighet i varje särskilt fall bringas under vattendomstols prövning. Ett avsteg från denna princip utgör det s. k. förprövningsförfarandet. I kungörelsen den 1 november 1946 om förprövning rörande åtgärder till motverkande av vattenförorening m. m. ges nämligen föreskrifter i vissa, särskilt angivna fall om obligatorisk domstolsprövning såsom villkor för att utsläppande över huvud taget skall få ske. I dessa fall, som avser endast nyanläggningar och tar sikte på vissa inrättningar och fabriker, vilkas avloppsvatten anses ha en särskilt elakartad karaktär, har en säkrare garanti vunnits för att reningsåtgärder vidtages i tillräcklig omfattning. Den nämnda förordningen gäller med stöd av ett i 8 kap. 37 § vattenlagen upptaget bemyndigande för Konungen att förordna om förbud mot att anlägga vissa fabriker eller andra industriella anläggningar innan frågan om erforderliga åtgärder till motverkande av vattenförorening blivit prövad enligt vattenlagen. I propositionen har föreslagits, att detta bemyndigande skall utvidgas till att avse även avloppsledningar för kloakvatten, vilket medfört en överflyttning av ifrågavarande bestämmelse till 8 kap. 38 § vattenlagen. I ett förslag till ny förbudskungörelse har vattenvårdskommittén föreslagit en väsentlig utvidgning av förprövningsskyldigheten. Enligt kommitténs förslag skall redan befintliga större föroreningskällor underkastas obligatorisk domstolsprövning. Departementschefen har emellertid ansett det icke vara erforderligt att i nu förevarande sammanhang taga ståndpunkt till kommitténs förslag i detta hänseende. I stället har det ansetts böra — liksom för närvarande är fallet — ankomma på Kungl. Maj:t att på

grund av bemyndigandet i administrativ ordning närmare bestämma förprövningsförfarandets omfattning.

Utskottet har ingenting i princip att erinra mot detta resonemang men förutsätter, att förprövning kommer att föreskrivas i åtminstone den omfattning, som föreslagits av kommittén. Det är enligt utskottets mening därvid av vikt, att avloppsvatten av olika slag men med samma skadliga inverkan på recipienten underkastas förprövningsskyldighet i samma utsträckning, oavsett huruvida de härrör från olika slag av fabriker och inrättningar.

Det är uppenbart, att i samma mån som förprövningsskyldigheten utvidgas belastningen i motsvarande grad kommer att öka på vattendomstolorna. Den förstärkning av dessas personal, som således under alla förhållanden torde bli en oundgänglig följd av förprövningsförfarandets utvidgning, måste emellertid enligt utskottets mening tagas med hänsyn till det prekära läge, i vilket landets vattenvård befinner sig. Utskottet förutsätter dock, att personalförstärkningar icke skall behöva företagas i alltför långtgående utsträckning.

Frågan, i vilken omfattning och takt vattenvården kan förbättras, är över huvud taget en samhällsekonomisk avvägningsfråga; det rör sig ju här om kostnader, som uppgår till miljardbelopp. Det torde i detta sammanhang vara anledning att understryka vikten av att vid fortsatt byggnadsreglering största möjliga hänsyn tas till de föreliggande trängande behoven av anläggningar för behandling av avloppsvatten. Likaså är det av yttersta vikt, att tillräckligt utrymme beredes för sådana anläggningar vid utformandet för framtiden av den allmänna investeringspolitiken. Med hänsyn till det angelägna kravet på höggradig biologisk rening exempelvis i sådana fall, där tätbebyggelse förekommer vid en recipient med låg självreningsförmåga, och med beaktande av de betydande kostnader som merendels är förenade med sådana reningsanläggningar, kunde måhända frågan om statsbidrag vara förtjänt att övervägas.

Mot de föreslagna lagbestämmelsernas utformning har utskottet ingenting annat att erinra än att orden »avsättningsbar förorening» i det föreslagna andra stycket av 8 kap. 23 § vattenlagen möjligen kan ge anledning till missförstånd. Med ordet avsättningsbar avses nämligen i rent teknisk bemärkelse endast beståndsdelar som sjunker, medan sådan orenlighet, som flyter på ytan och skummas bort, rätteligen faller utanför detta begrepp. Den *slamavskiljning* som åsyftas med förevarande bestämmelse hade således för ernående av fullständig klarhet bort beskrivas såsom »behandling, varigenom avsättningsbar och avskumningsbar förorening frånskilts». Det torde emellertid stå klart att avsikten med de i förslaget valda ordalagen är att föreskriva sådan behandling, som sist nämnts. Utskottet förutsätter, att vatteninspektionen i sin verksamhet kommer att tolka lagens föreskrift på detta sätt, och anser sig därför kunna låta denna fråga bero vid sitt nu gjorda uttalande.

Av vad utskottet tidigare anfört torde framgå, att utskottet icke kan ansluta sig till det i motionerna I: 601 och II: 785 framförda kravet på höggradig rening såsom ett minimikrav i fråga om kloakvatten, som innehåller avloppsvatten från vattenklosett eller som härrör från tätbebyggelse.

Utskottet vill slutligen också fästa uppmärksamheten på den stora betydelsen av saklig upplysningsverksamhet och propaganda i vattenvårdsfrågan. Upplysning bör lämnas redan i skolorna, så att man på ett effektivt sätt kan förhindra bl. a. att minderåriga badar i och leker vid stranden av sjöar och andra vattendrag med hälsovådligt vatten. Bland former för upplysningsverksamheten kan förutom muntlig information i skolorna särskilt framhållas film och illustrerade broschyrer.

På grund av det anförda får utskottet hemställa,
att riksdagen måtte, med avslag å motionerna I: 601 och II: 785, antaga de genom förevarande proposition framlagda lagförslagen.

Stockholm den 8 november 1956

På tredje lagutskottets vägnar:

HUGO OSVALD

Vid detta ärendes behandling har närvarit:

från första kammaren: herrar Osvald, Albert Hermansson, Lindahl, Grym*, Ivar Nilzon, Axel Jansson, Herbert Hermansson och Ebbe Ohlsson;

från andra kammaren: herrar Andersson i Löbbo, Johansson i Torp, Nyberg, Nestrup och Persson i Appuna*, fru Boman samt herrar Persson i Tandö och Jansson i Benestad.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.